

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Katerine Teele Holm & Hanna Lehtomäki

TOVERINA MIES

Mieskaveritoiminnan vaikutus lapsen elämään äitien näkökulmasta

Sosiaali- ja terveysala

2017

TIIVISTELMÄ

Tekijät	Katerine Teele Holm & Hanna Lehtomäki
Opinnäytetyön nimi	Toverina mies. Mieskaveritoiminnan vaikutus lapsen elämään äitien näkökulmasta
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	58 + 3 liitettä
Ohjaaja	Ulla Isosaari

Mieskaveritoiminta on vapaaehtoistyön muoto, jossa yksinhuoltajaäidin lapsi voi saada ennalta tuntemattoman miehen kaverikseen. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, miten mieskaveritoiminnasta syntyvä kaveruus vaikuttaa lapsen elämään. Haluttiin tietää äitien näkemys mieskaveritoiminnan tarkoituksesta ja lasten mielipide mieskaverin tehtävästä. Tutkimukseen liittyen tehtiin yhteistyötä Pienperheyhdistys ry:n kanssa, joka vastaa Uudenmaan alueella mieskaveritoiminnan järjestämisestä. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietoisuutta toiminnasta ja saada lisää kiinnostuneita mukaan toimintaan.

Teoriassa käsiteltiin mieskaveritoiminnan lisäksi vanhemmuutta, miehen merkitystä lapsen elämässä sekä lapsuutta elämänvaiheena. Tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista eli laadullista tutkimusotetta. Aineisto kerättiin sähköisellä strukturoimattomalla kyselylomakkeella, joka välitettiin Pienperheyhdistys ry:n avulla toiminnassa mukana olevien lasten äideille. Kysymykset oli suunnattu pääasiassa äideille, mutta kyselyn lopussa oli myös muutama kysymys lapsille. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä teemoittelua käyttäen. Opinnäytetyössä teemoittelun avulla saadut teemat on esitetty kuvioina.

Tutkimus osoittaa, että moni äideistä haki mukaan toimintaan, sillä he halusivat lapselleen jonkinlaista miehen mallia. Sekä äitien että lasten vastauksissa korostui mieskaverin kanssa vietetyn ajan positiiviset vaikutukset. Lapset saavat mieskaverin ansiosta uusia kokemuksia, samat kiinnostuksenkohteet jakavan keskustelukumppanin sekä vahvistusta itsetunnolleen.

Avainsanat	mieskaveritoiminta, isättömyys, miehen merkitys, yksinhuoltajuus, vanhemmuus
------------	--

ABSTRACT

Authors	Katerine Teele Holm and Hanna Lehtomäki
Title	A Male Friend. The Effect of Male Buddies for Kids-Activity on a Child's Life from the Mother's Point of View
Year	2017
Language	Finnish
Pages	58 + 3 Appendices
Name of Supervisor	Ulla Isosaari

Buddies for Kids is a form of volunteer work where a child of single parents can have a male friend (s)he does not know from before. This research tries to examine how a friendship acquired from Buddies for Kids-activity affects a child's life. The aim was to find out the mothers' view on the purpose of this activity and the children's opinion on what the purpose of having a male buddy is. The research was made in collaboration with Single Parent Association, which has been responsible for organizing Buddies for Kids in the district of Uusimaa. The aim of this research is to increase knowledge of the activity and to attract more members to join it.

The theoretical part deals with the buddies for kids-activity, parenthood, and a male person's role in a child's life and childhood as a stage of life. A qualitative method was used in the research. The material was collected online with an unstructured questionnaire which was delivered with the help of Single Parent Association to the children's mothers who are participating in the activity. The questions were mostly aimed at the mothers but at the end of the questionnaire there were a few questions for the children as well. The material was analysed thematically with material-based content analysis. The themes of this bachelor's thesis are presented with graphs.

The research indicates that several mothers applied to Buddies for Kids-activity because they wanted to have a male role model for their children. Both the mothers' and the children's responses highlighted the positive impacts of spending time with a buddy. As a result, the children got new experiences, it strengthened their self-esteem and they acquired a new companion with similar interests.

Keywords	Buddies for kids, fatherlessness, significance of man, single parenthood, parenthood
----------	--

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	8
2	MIESKAVERITOIMINTA VANHEMMUUDEN TUKENA	10
	2.1 Mieskaveritoiminta	10
	2.2 Vanhemmuus	13
	2.2.1 Vanhempien roolit.....	16
	2.2.2 Yksinhuoltajuus	18
	2.3 Mies lapsen elämässä.....	23
	2.3.1 Pojan elämässä	25
	2.3.2 Tytön elämässä.....	26
3	LAPSUUS	27
	3.1 Itsetunto ja minäkuva.....	28
	3.2 Aikuinen apuna itsetunnon kehittämisessä	30
	3.3 Ystävyyden ja kaverisuhteiden merkitys	31
	3.4 Kiintymyssuhde	31
4	TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO	33
	4.1 Tutkimusote	33
	4.2 Pienperheyhdistys ry.....	33
	4.3 Aineiston keruu.....	35
	4.4 Aineiston analysointi	36
	4.5 Eettisyys ja luotettavuus	36
5	TULOKSET	38
	5.1 Taustatietoa	38
	5.2 Mieshenkilön puuttumisen näkyminen lapsen elämässä ennen toiminnan alkua	39
	5.3 Syyt mieskaveritoimintaan hakemiselle	40
	5.4 Äitien toiveet siitä, mitä mieskaveritoiminta antaisi lapselle	41
	5.5 Mieskaveruuden ansiosta lapsessa tapahtuneet muutokset ja kehitykset	42

5.6	Mahdolliset vaikeudet mieskaverin ja lapsen luottamussuhteen muodostumisessa.....	43
5.7	Mieskaveritoiminta lapsen elämän rikastuttajana.....	44
5.8	Äitien näkemys mieskaveritoiminnan tärkeimmästä tarkoituksesta.....	45
5.9	Lapsen käsitys, mitä mieskaveri on hänelle opettanut.....	46
5.10	Mieskaverin ja äidin eroavaisuudet lapsen näkökulmasta.....	47
5.11	Lasten mielipide mieskaverin tehtävästä.....	48
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	50
7	POHDINTA.....	52
	LÄHTEET.....	54
	LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat tekijät (Vilén ym. 2006, 132).....	27
Kuvio 2. Lasten ikä mieskaveritoiminnan alkaessa.....	38
Kuvio 3. Mieshenkilön puuttumisen näkyminen lapsen elämässä ennen toiminnan alkua	39
Kuvio 4. Syyt mieskaveritoimintaan hakemiselle	40
Kuvio 5. Äitien toiveet siitä, mitä mieskaveritoiminta antaisi lapselle	41
Kuvio 6. Mieskaveruuden ansiosta lapsessa tapahtuneet muutokset ja kehitykset	42
Kuvio 7. Mahdolliset vaikeudet mieskaverin ja lapsen luottamussuhteen muodostumisessa	43
Kuvio 8. Mieskaveritoiminta lapsen elämän rikastuttajana.....	44
Kuvio 9. Äitien näkemys mieskaveritoiminnan tärkeimmästä tarkoituksesta	45
Kuvio 10. Lapsen käsitys, mitä mieskaveri on hänelle opettanut	46
Kuvio 11. Mieskaverin ja äidin eroavaisuudet lapsen näkökulmasta.....	47
Kuvio 12. Lasten mielipide mieskaverin tehtävästä.....	48
Taulukko 1. Lapsiperhetilasto Suomessa vuosina 2000–2016 (Tilastokeskus 2017 b).	22
Taulukko 2. Alle 7- vuotiaiden lasten lukumäärä yksinhuoltajaperheissä Suomessa (Tilastokeskus 2017 c).	22

LIITELUETTELO

LIITE 1. Saateviesti

LIITE 2. Kysely

LIITE 3. Esimerkki sisällönanalyysistä

1 JOHDANTO

Mieskaveritoiminnan tarkoituksena on tuoda turvallinen ja välittävä mies lapsen elämään, jolla ei muuten ole lähipiirissään miespuolisia henkilöitä. Tavoitteena on, että miehen ja lapsen välille syntyy ystävyysuhde, joka tuottaa molemmille iloa ja yhteisen tekemisen kautta muistoja.

Mieskaveritoiminta on ollut käynnissä Uudenmaan alueella jo vuodesta 1992. Pikkukaveria ei jätetä –projektin myötä toiminta on levinnyt vuodesta 2012 alkaen muualle Suomeen. Tällä hetkellä toiminnassa on mukana Uudenmaan lisäksi Kuopio, Oulu, Tampere, Turku, Lahti ja Vaasa. Pikkukaveria ei jätetä –projektin tarkoituksena on laajentaa toimintaa uusille paikkakunnille ja kehittää mieskaveritoimintaa. (Mieskaverit 2017.)

Vaasassa toiminta on saanut alkunsa vuonna 2016 (Mieskaverit 2017), joten tutkimuksen tarkoituksena on lisätä tietoisuutta paikallisella tasolla. Aiheeksi valittiin mieskaveritoiminta, sillä koettiin aihe tärkeäksi ja toimintamuotoa haluttiin tuoda valtaväestön tietoisuuteen. Aiheesta ei tiedetty etukäteen juuri mitään, mutta mieskaveritoiminta koettiin mielenkiintoiseksi vapaaehtoistyön toimintamalliksi, jossa lapselle ennalta tuntematon aikuinen viettää aikaa lapsen kanssa erilaisten aktiviteettien parissa. Vapaaehtoistyö on nimensä mukaisesti vapaaehtoista, palkatonta työtä tärkeäksi kokemansa asian puolesta. Jokainen vapaaehtoinen saa valita asian tai kohteen, jonka hyväksi työskentelee. Työtä voi tehdä kuka tahansa riippumatta koulutuksesta tai osaamisalueestaan. Suomessa vapaaehtoistyö pyrkii ennaltaehkäisemään syrjäytymistä ja yksinäisyyttä ja edistämään väestön hyvinvointia. (Kansalaisareena 2017.)

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten mieskaveritoiminnasta syntyvä kaveruus on vaikuttanut lapseen äitien näkökulmasta sekä tuoda ilmi äitien ja lasten mielipide mieskaveritoiminnan tarkoituksesta. Koettiin, että on tärkeää tulevana sosiaalialan ammattilaisena tietää yksinhuoltajaperheille suunnatusta toiminnasta ja edesauttaa lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa.

Nykyään suurin osa yksinhuoltajista on äitejä, joten lasten elämästä saattaa puuttua miehisyyden esikuva, joka antaa lapselle käsityksen mitä on olla mies. Paljon puhutaan miehen mallista, mutta onko sellaista oikeasti olemassa? Mieskaveritoiminnassa korostetaan, että jokainen mies on erilainen ja näin ollen ei voida puhua yleisestä miehen mallista.

Aikaisemmista tutkimuksista ei löytynyt hakusanoilla ”mieskaveri” tai ”mieskaveritoiminta” yhtään pro gradu -tutkielmaa tai väitöskirjaa, kuitenkin opinnäytteitä löytyi muutama kappale. Kolehmainen (2013) on tehnyt pro gradu -tutkielman isättömyydestä, jossa hän tutki psykologista isättömyyttä. Kuusisto ja Niemelä (2005) sekä Kähkönen (2005) ovat tutkineet omissa pro gradu -tutkielmissaan isän merkitystä ja läsnäoloa. Takkinen (2012) on tutkinut puolestaan pro gradu -tutkielmassa yksinhuoltajuutta tietoisena valintana.

Opinnäytetyötä varten selvitettiin, järjestetäänkö mieskaveritoimintaa myös muualla maailmassa. Hakuun käytettiin muun muassa seuraavanlaisia termejä: ”buddy for single parent child”, ”man role model for child” sekä ”vän för ensamstående barn”. Hakusanoilla löytyi esimerkiksi toimintamuoto Big Brothers Big Sisters of America, joka tarjoaa Yhdysvalloissa vapaaehtoista isosiskoä tai isoveljeä 6-18-vuotiaalle lapselle auttaakseen lasta näkemään itsessään potentiaalia ja siten rakentamaan itselleen hyvä tulevaisuus (Big Brothers Big Sisters of America 2017). Useimmat palvelua käyttävät ovat vähätuloiset- tai yksinhuoltajaperheet (Big Brothers Big Sisters of Greater Lafayette 2017). Kuitenkin myös Suomessa järjestetään vastaavaa isosisko/isoveli toimintaa muun muassa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Heinolan paikallisyhdistyksessä, jossa vapaaehtoiset antavat tukea ja omaa aikaa 6-16-vuotiaille lapsille. (MLL 2016.) Täysin vastaavaa toimintaa mieskaveritoiminnalle ei ulkomailta löytynyt.

2 MIESKAVERITOIMINTA VANHEMMUUDEN TUKENA

Seuraavassa osiossa avataan käsitettä mieskaveritoiminta ja kerrotaan kyseisestä vapaaehtoistyön toimintamallista. Lisäksi pohditaan vanhemmuutta, vanhempien rooleja sekä käsitellään yksinhuoltajuutta ja miehen merkitystä lapsen elämässä. Mieskaveritoiminta antaa isää vaille oleville lapsille mahdollisuuden kokea turvallisen miehen läsnäolon sekä miehisen näkemyksen asioihin.

2.1 Mieskaveritoiminta

Mieskaveritoiminta on toimintamuoto, jonka tarkoituksena on, että mies toimii vapaaehtoisena kaverina yksinhuoltajaäidin lapselle, jonka elämässä ei ole muita läheisiä miespuolisia ihmisiä (Mieskaverit 2017). Äitien infossa (2016) kerrottiin, että äidin asuessaan yhdessä puolison kanssa mieskaveritoimintaan osallistuminen ei ole mahdollista. Pienperheyhdistyksen (2017) nettisivuilla kerrotaan, että mieskaveritoiminta on perustettu Pienperheyhdistyksessä vuonna 1992 yksinhuoltajaäitien aloitteesta. Vuonna 2017 mieskaveritoiminta on ollut Uudellamaalla luomassa uusia kaverisuhteita jo 25 vuotta. Tällä hetkellä toimintamuoto on levittäytynyt Tampereelle, Lahteen, Kuopioon, Turkuun, Ouluun ja Vaasaan. Pienperheyhdistys ry toimii valtakunnallisena taustayhteisönä tukemalla ja opastamalla muilla paikkakunnilla järjestettäviä mieskaveritoimintoja (Mieskaverit 2017). Toiminnassa mukana olevista lapsista suurin osa on poikia, mutta mukana on myös jonkin verran tyttöjä (Äitien info 2016).

Mieskaveritoiminnassa ei uskota miehen mallin olemassaoloon, vaan kaikki miehet ovat erilaisia. Mieskaverina voi toimia kuka tahansa ja toiminnassa onkin mukana erilaisen taustan omaavia miehiä. Osalla miehistä on omia lapsia, toisilla taas adoptiolapsia ja osa on lapsettomia. Osa asuu avoliitossa, osa asuu yksin sekä osalla on perhe toisen miehen kanssa. Mieskavereiden rikosrekisteriotteet tarkastetaan turvallisuussyistä. Mieskavereiden ikä vaihtelee, nuorin toiminnassa mukana oleva mieskaveri on 21-vuotias ja vanhin 70-vuotias. Suurin osa mieskavereista on kuitenkin 40–55 -vuotiaita. (Äitien info 2016.)

Äitien infossa (2016) kerrottiin Uudellamaalla toimivan tällä hetkellä noin 100 aktiivista mies-lapsi -paria. Lapsen alaikäraja mieskaveritoiminnassa on 4 vuotta siitä syystä, että miehen vastuulle ei jäisi hoidollisia velvoitteita. Eniten hakemuksia tulee murrosvaiheissa olevin lasten äideiltä eli silloin, kun lapsi menee kouluun tai saavuttaa esiteini-ään. Mieskaverit 25 vuotta -kiertueella (2017) todettiin mieskaveritoiminnan olevan hyvinkin ennaltaehkäisevää toimintaa.

Uudenmaan alueella mieskaveri koulutuksia järjestetään keskimäärin kuusi kertaa vuodessa. Jotta koulutus voidaan järjestää, osallistujamäärän on oltava vähintään viisi, mutta kuitenkin enintään kymmenen henkilöä. (Miesten koulutus 2016.) Miesten koulutus kestää 15 tuntia, jonka aikana käsitellään miesten omaa lapsuutta ja pohditaan, millaista on olla miehekkäänä roolimallina lapselle (Kurtén 2017). Koulutuksissa käydään läpi miesten omaa kehityshistoriaa, lasten kasvatusta sekä miesten omia motiiveja ryhtyä mieskaveriksi. Prosessiin sisältyy henkilökohtainen haastattelu miehen ja ohjaajan välillä. Päätöksen siitä, onko mies sopiva toimintaan mukaan, tekee viimekädessä koulutuksen ohjaaja. (Miesten koulutus 2016.)

Mieskaveritoiminta lähtee käyntiin äidin yhteydenotosta hakulomakkeen avulla. Osallistuminen äitien infotilaisuuteen on osa prosessia. Mikäli äiti ei pääse osallistumaan infoon, hänen kanssaan järjestetään tapaaminen kahdestaan ohjaajan kanssa. Äitien infossa kerrotaan perustietoa mieskaveritoiminnasta sekä kaikilla on vapaus esittää kysymyksiä. (Äitien info 2016.)

Miesten koulutuksessa (2016) todettiin, että osalle lapsista löytyy sopiva mieskaveri alle viikossa, kun taas osa on joutunut odottamaan sopivaa kaveria jo kaksi vuotta. Pääkaupunkiseudulla ja lähikunnissa noin 20–35 lasta on jatkuvasti jonossa sekä pitkään on ollut vapaana myös 5 mieskaveria odottamassa sopivaa paria. Merkittävin asia sopivien parien löytymisessä on arvomaailmojen yhteensopivuus.

Jokaisesta koulutuksesta löytyy miehiä, jotka ovat päättäneet etukäteen millaisen pikkukaverin he haluavat, niin sukupuolelta, iältä kuin mielenkiinnonkohteilta. Ohjaaja Marika Rosenborgin mukaan hyvin usein käy kuitenkin niin, että miesten käsitykset muuttuvat koulutuksen aikana jopa kokonaan, koska asioita käsitellään niin monesta eri näkökulmasta. (Miesten koulutus 2016.)

Miesten koulutuksessa (2016) kerrottiin kuinka mies-lapsi –parit muodostuvat. Sopivan parin löytyessä ensin kysytään miehen mielipidettä, hänelle kerrotaan lapsen luonteesta, persoonallisuudesta ja harrastuksista. Miehen kokiessa parin olevan sopiva, ohjaaja ehdottaa äidille mielestään sopivaa miestä lapsen pariksi. Äidillä on oikeus kieltäytyä ehdokkaasta, mikäli mieltymykset eivät sovi yhteen ja silloin äidille tarjotaan myöhemmin uutta paria.

Ensitapaamisessa äiti ja mies tapaavat kahdestaan ja keskustelevat tulevasta. Mikäli lapsi on yli 12-vuotias, myös hänen suositellaan tulevan mukaan tapaamiseen. Ohjaaja ja lapsi eivät kuitenkaan tapaa keskenään. Oulussa ja Vaasassa on käytäntö, että myös ohjaaja on ensitapaamisella mukana. Tapaamisessa käydään vapaa- muotoista keskustelua, mutta keskustelun avuksi on Pienperheyhdistyksen puolesta laadittu lomake asioista, joista olisi ainakin hyvä keskustella. Esimerkiksi sana ”kohta” voi tarkoittaa toiselle muutamaa minuuttia, kun toinen osapuoli voi käsitellä sen muutamana tuntina. (Äitien info 2016.)

Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta mieskaveri on kaverina yhden perheen lapselle tai sisaruksille. Usein lapsi kaipaa kokonaisvaltaista huomiota mieskaverilta, joten sisaruksia on hyvä tavata myös erikseen. Yhdessä tehdään tavallisia asioita, kuten käydään puistossa, elokuvissa tai kalassa. Lähtökohtaisesti mieskaveri ehdottaa yhteistä tekemistä, mutta matkan varrella myös äiti voi toimia ehdottajana. Osa pareista on viettänyt yhteisiä mökkiviikonloppuja ja jopa matkustellut ulkomaille. Tapaamistiheydestä voidaan sopia keskenään, mutta tavallista on, että tavataan joka toinen viikko pari tuntia kerrallaan. Pienelle lapselle säännöllinen tapaaminen on tärkeää luottamussuhteen synnyn kannalta. (Miesten koulutus 2016.) Mieskaverit 25 vuotta –kiertueelle (2017) osallistuneen äidin näkökulmasta ei ole sama asia tehdä ”miehisiä” juttuja äidin kanssa kuin miehen kanssa.

Miesten koulutuksessa (2016) kerrottiin, ettei ohjaajaan tarvitse sopivan parin löytyessä olla enää yhteydessä eli tapaamisista ei ole raportointivelvollisuutta. Miehille kuitenkin järjestetään Pienperheyhdistys ry:n puolesta muun muassa vapaaehtoisia saunailtoja, joissa voidaan vaihtaa kokemuksia ja kuulumisia. Osa mieskavereista haluaa tuoda kaverilapsen myös oman perheen lähelle. Usein lapsetto-

mille mieskavereille syntyy läheisempi suhde lapseen verrattuna niihin miehiin, joilla on omia lapsia.

Mieskaveritoiminnassa painotetaan nimenomaan vapaaehtoisuutta, joten molempien aikataulut on huomioitava tapaamisia sovittaessa. Mieskaveritoiminta on vuosia, parhaimmillaan koko elämän kestävä ystävyys. (Miesten koulutus 2016.)

Äitien infossa (2016) todettiin, että mieskaverille on hyvä keksiä yhteinen nimitys, jotta mahdollisilta väärinymmärryksiltä voitaisiin välttyä. Lapset usein puhuvat mieskaverista perhetuttuna tai kummisetänä. Isänpäiväkorttien tai esimerkiksi lapsen päiväkotijuhliin osallistuminen on täysin sallittua, mikäli se on kaikkien osapuolten mielestä hyväksyttävää.

Marika Rosenborg kertoi miesten infossa (2016), että suurin syy siihen, miksi äidit ovat hakeneet mukaan mieskaveritoimintaan, johtuu siitä, että lapsen isä asuu ulkomailla ja ainoa yhteys isään tapahtuu Skypen välityksellä. Mieskaveria voi hakea, mikäli lapsi tapaa isäänsä harvemmin kuin joka toinen viikonloppu. Miehiä ovat motivoineet hakemaan koulutukseen se, että heillä on ollut mahtava isäsuhte lapsena ja he haluavat jakaa sen myös sitä tarvitsevalle lapselle. Toinen vaihtoehto on, että mies on kokenut lapsena huonon isäsuhteen, mutta haluaa nyt aikuisena luoda hyvän isäsuhteen kaltaisen kokemuksen kaverilapseen.

2.2 Vanhemmuus

Jokaisella lapsella on vanhemmat, mutta vanhemmuutta on erilaista. Biologisessa vanhemmuudessa vanhempi siirtää geeniperimän lapselleen, mutta joissain tilanteissa vanhemmuus ei aina ole tiedossa. Juridisessa vanhemmuudessa on samat lähtökohdat kuin biologisessa vanhemmuudessa, mutta vanhemmasta käytetään nimitystä huoltaja. Sosiaalisessa vanhemmuudessa vanhemmalla on vastuu lapsen käytännön asioista huolehtimisesta, esimerkkinä uusperheiden äiti- ja isäpuolet. Psykkisessä vanhemmuudessa lapsi pitää tunnetasolla aikuista vanhempanaan. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 86.)

Vanhemmuus ei Gopnikin (2017, 15) mukaan ole työmuoto tai toimintaa, jonka tavoitteena olisi muokata lapsesta tietyn tyylistä aikuista vaan hänen mielestään

vanhemmuus tarkoittaa ainutlaatuista suhdetta ja erityistä rakkautta. Vanhempana olemisen ydin onkin, kuinka lapsi ja vanhempi tulevat toimeen keskenään ja kuinka vanhempi hallitsee lapsen suuntaamisen tämän taipumuksia vastaaviksi (Wahlberg 2005, 83), esimerkiksi musikaalisen lapsen ohjaaminen musiikkiharrastuksen pariin. Kaimola (2005, 14) muistuttaa, ettei vanhemmuuden toteutuminen ole itseäänselvyys vaan se on haasteellinen tehtävä, joka vaatii paneutumista.

Aikuisen ja lapsen väliset kohtaamiset saavat aikaan vanhemmuuden. Lapsi ei osaa tunnistaa ja ymmärtää tunteitaan, joten aikuisen on vastattava lapsen tunteisiin ja tarpeisiin ja osoitettava ne näin hyväksytyiksi. Kuitenkaan vanhemmat eivät voi täydellisesti vastata lasten tarpeisiin, sillä jos näin kävisi, lapset eivät kasvaisi aikuisiksi. Lapsi kasvaa aikuiseksi, kun hän turhautuu siihen, etteivät hänen vanhempansa osaa vastata hänen tarpeisiinsa. Tällöin hän alkaa itse kantaa vastuun tarpeistaan. Jotta lapsi pystyy tähän, tarvitsee hän ympärilleen turvallista vanhemmuutta. Lapsen turvallisuudentunnetta lisää tunne siitä, että vanhemmat kestävät lapsen tunteet, myös sellaiset, joita lapsi ei itse välttämättä vielä kestä. (Kristeri 1999, 14–15). Lastenpsykiatrian professori Tuula Tamminen pitää tärkeänä, että vanhemmat näyttävät tunteensa avoimesti, niin positiiviset kuin negatiivisetkin, sillä nämä arkielämän vastavuoroiset ihmissuhteet opettavat lapselle mitä saa ja mitä ei saa tehdä (Airola & Tarsalainen 2003, 27).

Lapsen temperamentti vaikuttaa siihen, kuinka vanhemmat suhtautuvat lapseen. Vanhempien käytös taas vaikuttaa lapsen käsitykseen itsestään. Näin ollen vanhempien ja lapsen vuorovaikutus on kaksisuuntaista. O'Connor, Deater-Deckard, Fulker, Rutter ja Plomin (1998) ovat osoittaneet, että huolimatta siitä, että lapsen käyttäytyminen on seurausta vanhempien käyttäytymisestä, on vanhempien toimintamalleilla suurempi vaikutus lapsen myöhemmässä kehityksessä. Collins, Maccoby, Steinberg, Hetherington ja Bornstein (2000) tukevat tätä osoitusta, sillä heidän mielestään jo pienetkin piirteet vanhemmuudessa saattavat ajan kuluessa aiheuttaa suuriakin vaikutuksia lapseen niin positiivisessa kuin negatiivisessakin merkityksessä. Esimerkiksi itsetunto voi olla heikko, jos vanhemmat ovat jatkuvasti vähätelleet lasta tai vastaavasti vanhempien tukeva kasvatus vaikuttaa itsetuntoon positiivisesti. (Pulkkinen 2002, 17.)

Vanhemmuudessa ei tarvitse tavoitella täydellisyyttä. Riittävän hyvässä vanhemmuudessa syyllisyys ja riittämättömyys ovat oleellisia osia, eikä ole olemassa vanhempaa, joka suoriutuisi vanhemmuudesta täydellisesti. Riittävässä vanhemmuudessa vanhempi kestää kritiikin ja arvostelun, on aikuinen ja näin ollen uskalltaa olla vanhempi. Hän ei ole täydellinen, mutta uskoo itseensä vanhempaan määritellen roolinsa itse. Vanhempi antaa turvaa ja luo rajoja, valvoo lapsensa tekemisiä ja antaa hänen kasvaa rauhassa muuttuen lapsen kasvun mukana. Hän antaa lapsen kokea itsensä ihanaksi ja ihmeelliseksi, kokee monenlaisia tunteita ja on vastuullinen, hyväksyy ristiriidat osaksi normaalia elämää ja on välillä täysin uupunut ja menettää malttinsa, mutta kuitenkin arvostaa arkea. (Juvakka 2005, 21, 28.)

Vanhemmuus on koko eliniän kestävä sitoutumista lapseen, tarkoittaen ettei vanhemmuus koskaan lakkaa (Airola & Tarsalainen 2003, 29). Vanhemmuus voi kuitenkin kadota vanhemmalta esimerkiksi alkoholismista, avioeron, kuoleman tai muun perhettä vaurioittavan asian tai tapahtuman seurauksena. Tällöin vanhemmalla ei välttämättä ole resursseja olla lapselle läsnä ja lapsen tunteisiin ja tarpeisiin ei vastata riittävästi. Lapsi ei yksin pysty käsittelemään haastavia tunteita ja jos vanhempi ei pysty niihin vastaamaan, joutuu lapsi jättämään tunteensa käsittelemättä ja keksimään selviytymiskeinoja. Tällaisia aikuisia, jotka eivät lapsena saaneet riittävä vanhemmuutta, kutsutaan aikuisiksi lapsiksi. (Kristeri 1999, 15–16).

Greifn (1997) mukaan vanhemman kadotessa hänen uskotaan katoavan itsekkyyden, välinpitämättömyyden tai heikkouden takia. Puuttuvaa vanhempaa pidetään suurena ongelmana, jopa kriisinä, jonka seuraukset tulevat näkymään tulevaisuudessa. Suomessa tämä ongelma ei ole vielä saanut yhtä suurta mittakaavaa kuin Yhdysvalloissa, mutta vanhemman puuttumisesta ja sen tuomista vaikutuksista ollaan täälläkin tietoisia. Furstenbergin ja Cherlin (1991) mukaan Amerikassa vanhempaan pidetään ihmistä, joka asuu lapsensa kanssa. Muualla asuva vanhempi, usein isä, vieraantuu helposti lapsestaan ja tuntee olonsa ulkopuoliseksi menettäen tunnetta isyydestä. Myös äidillä on oma roolinsa isän vieraantumisen, mikäli äiti ei ylläpidä isän asemaa lapsen elämässä. Vaikuttava tekijä isän jäämisessä

pois lapsen elämästä on, jos lapsen vanhemmat eivät halua olla tekemisissä toisensa kanssa. (Hokkanen 2002, 133–134.) Isyyttä pidetäänkin miehen omana valintana, äitiyttä yhteiskunnallisena tehtävänä (Vuori 2004, 55).

2.2.1 Vanhempien roolit

Lapsi tarvitsee vanhemmiltaan riittävää huolenpitoa ja turvallisuutta, samaistumismallia ja esikuvana olemista. Kuitenkin samalla tavalla vanhemmat tarvitsevat juuri samoja asioita lapseltaan. (Kumpula & Malinen 2005, 45.) Lapsi oppii kummaltakin vanhemmalta elämään ja ihmissuhteisiin liittyviä taitoja. Vanhemmat antavat mallia vastoinikäymisten kohtaamiseen, oikean ja väärän ymmärtämiseen sekä ohjeistavat, neuvovat ja asettavat kieltoja. (Rautiainen 2001, 27.) Jokinen (2002) kuvailee vanhemmuuden koostuvan sekä äitiydestä että isyydestä. Vanhemmuuden laiminlyönnit kuitenkin usein liitetään tehtäviin, jotka on perinteisesti liitetty äidin rooliin, kuten esimerkiksi läsnäolo ja huolenpito. (Pulkkinen 2002, 120.)

Lapsen suhde äitiin ja isään on erilainen, sillä äiti toimii yleensä hoivan ja läheisyyden antajana, kun taas isä tutustuttaa lasta kodin ulkopuolisiin asioihin (Juvakka & Viljamaa 2002, 62). Burlinghamin tutkimuksessa todettiin lapsen ymmärtävän jo varhaisessa vaiheessa, että isän kanssa tapahtuva vuorovaikutus eroaa äidin kanssa tapahtuvasta vuorovaikutuksesta. Isän kanssa tapahtuva tekeminen perustuu aktiiviseen toimintaan, toisin kuin äidin kanssa suhde on enemmän passiivisempi. (Myllärniemi 2010, 56.) Isät käyttävät leikeissä paljon fyysisiä eleitä ja riehakkaampia otteita, mutta äitien leikkiessä lapsen kanssa leikit ovat rauhallisempia (Golombok 2000, 16).

Vauvalle on vaistonvaraista toimintaa kiintyä hänen hoivaajaansa. Ennen toista ikävuotta vauva on muodostanut kiintymissuhteen niin isään kuin äitiin. Isään luotu kiintymyssuhde on yleensä vähemmän intensiivinen verrattuna vauvan suhdetta äitiin. Noin kaksivuotias lapsi huomaa sukupuolten erot ja pyrkii samaistumaan isään tai äitiin. Varhainen kiintymyssuhde feminiiniseen äitiin aiheuttaa pojan elämässä sen, että hänen täytyy irrottautua äidistään ja siirtyä kohti isän maskuliinisuutta. Tytön kohdalla äidin malli juurruttaa tytön naiseuteen. (Sinkkonen 2005,

73, 90, 128–129.) Toisaalta kun puhutaan poikien miehekkyydestä ja tyttöjen naisellisuudesta, on asiaa vaikeaa määritellä, sillä käsitysten merkitykset vaihtelevat yhteiskuntien kesken sekä ovat muuttuneet vuosisatojen aikana (Spock 1990, 54).

Lapset samaistuvat ensisijaisesti samaa sukupuolta olevaan vanhempaan, pojat isiin ja tytöt äiteihin. He kuitenkin omaksuvat myös vastakkaista sukupuolta olevan vanhemman kiinnostuksen kohteita ja asenteita. Pojan samaistuminen äitiin ja tytön samaistuminen isään auttaa lasta jatkossa ymmärtämään vastakkaisia sukupuolia. Samaistuminen vastakkaista sukupuolta olevaan vanhempaan lisää myös vivahteita, syvyyttä ja joustavuutta lapsen persoonallisuuteen. (Spock 1990, 56, 59.)

Aikaisemmissa tutkimuksissa (esim. Fuhrman & Buhrmester 1992) on todettu, että nuoret kokevat läheisemmäksi samaa sukupuolta olevan vanhemman. Poikkeuksen ja Rönkön tutkimuksessa (2001) ainoastaan tyttöjen kohdalla tämä oletus toteutui, sillä pojat kokivat suhteensa molempiin vanhempiinsa hyväksi. Kuitenkin äiti nimettiin niin tyttöjen kuin poikienkin kohdalla läheisemmäksi vanhemmaksi. Tunteikkaimmat välit olivat äideillä ja tyttärillä, sillä näissä suhteissa on eniten läheisyyttä ja riitatilanteita. Isien ja poikien välistä suhdetta luonnehdittiin tutkimuksessa toverilliseksi. Isien ja tyttärien välejä pidettiin etäisinä. Äitien ja nuorten yhdessäoloa kuvattiin vapaamuotoisempana kuin isien ja nuorten suhdetta, jota leimaa muodollisuus. Sharpe (1994) toteaa, ettei isän rakkautta oteta vastaan itsestänselvyytenä vaan isän tulisi ansaita läsnäolollaan arvostus nuoren silmissä. (Rönkä, Viheräkoski, Litsilä & Poikkeus 2002, 55–57.)

Sinkkosen (1998, 127) mukaan isän kasvatukselliseen rooliin kuuluu ohjata lasta pois äidin läheisyydestä. Isä ei erota lasta äidistään vaan antaa lapselle mahdollisuuden oppia toisen vanhemman erilaisia tapoja suhtautua asioihin ja asioiden kokemiseen. Isän maskuliinisuudesta huolimatta jokaisesta isästä löytyy hellä ja hoiava puoli, jonka näyttäminen lapselle on tärkeää.

Jaettu vanhemmuus tarkoittaa molempien vanhempien sitoutumista vanhemmuuteen, tasapainoilua työn ja perhe-elämän välillä sekä tasapuolista työnjakoa kodinhoidossa ja lasten hoidossa. Vanhemmuuden jakaminen vähentää toisen van-

hemman kuormittumista sekä opettaa lapselle toimivaa yhteistyötä perheen sisällä. (Hakovirta & Rantalaiho 2009, 36.) Jaetun vanhemmuuden ajatus pohjautuu siihen, että niin äitien kuin isienkin tulisi tasapuolisesti olla hoitajia ja hoivaajia lapselleen. Isä ei syrjäytä äitiä kasvattajan roolista vaan hänen tulisi nousta äidin rinnalle maskuliinisena kasvattajana. Isän valmiudet toimia lempeänä kasvattajana ovat yhtenäiset äidin valmiuksien kanssa. Äidinhoiva-mallin puolustajat kyseenalaistavat jaetun vanhemmuuden mallin, sillä pelätään, että isän hoivavietti kasvaa liian suureksi ja hän menettää maskuliinisuuksensa ja tämä voi vaarantaa lapsen normaalin kehityksen. Pelkona on, että isän vähäinen maskuliinisuus altistaa vääristyneeseen sukupuoli- ja seksuaali-identiteettiin. Jaetun vanhemmuuden puolustajat joutuvat jatkuvasti huomauttamaan kuinka hoivaavakin isä säilyttää miehuutensa ja kasvattavat maskuliinisuudestaan ylpeitä poikia. (Vuori 2004, 51–53.)

2.2.2 Yksinhuoltajuus

Laki määrittelee lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (L 8.4.1983/361) seuraavasti:

”lapsen huollon tarkoituksena on turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toivomusten mukaisesti. Huollon tulee turvata myönteiset ja läheiset ihmissuhteet erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. Lapselle tulee turvata hyvä hoito ja kasvatus sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito. Lapselle on pyrittävä antamaan turvallinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö sekä lapsen taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä. Lasta ei saa alistaa, kurittaa ruumiillisesti eikä kohdella muulla tavoin loukkaavasti. Lapsen itsenäistymistä sekä kasvamista vastuullisuuteen ja aikuisuuteen tulee tukea ja edistää.”

Lapsen huoltajan tehtävä onkin turvata lapsen hyvinvointi ja kehitys edellä mainitun pykälän mukaisesti. Laissa lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta on määritelty lapsen huoltajilla tarkoitettavan lapsen vanhempia tai henkilöitä, joille lapsen huolto on määrätty. Jos lapsen vanhemmat ovat avioliitossa keskenään lapsen syn-

tyessä, ovat molemmat huoltajia, muussa tapauksessa äiti toimii lapsen huoltajana. Huoltajien tulee sekä huolehtia lapsen huoltoon liittyvistä tehtävistä, että tehdä lapsen liittyvät päätökset yhdessä, ellei toisin ole sovittu. Jos huoltaja ei pysty osallistumaan lasta koskevaan päätöksentekoon tai ratkaisun saamisen pitkittymisellä olisi haittavaikutuksia, ei tämän huoltajan suostumus ole tarpeellinen. Eron sattuessa lapsen vanhempien tulee sopia, onko heillä lapsesta yhteishuoltajuus vai uskotaanko lapsen huolto pelkästään toiselle vanhemmalle. Vanhempien tulee sopia myös siitä, kumman luona lapsi asuu sekä lapsen oikeudesta tavata ja pitää yhteyttä etävanhempaansa. Lapsen omat toiveet ja mielipiteet on selvitettävä lasta koskevissa asioissa, ottaen huomioon hänen kehitystasonsa ja ikänsä. (L8.4.1983/361.) Lain puitteissa lapsen oikeus nähdä molempia vanhempiaan turvataan ja hänellä on mahdollisuus säilyttää suhde molempiin vanhempiinsa (Lipponen & Wesaniemi 2005, 145).

Yksinhuoltaja-käsite voidaan tulkita eri tavoin. Yksinhuoltajasta voidaan puhua, kun tarkoitetaan juridista päätöstä lapsen huollosta tai silloin, kun puhutaan lapsiperheestä, jossa on vain yksi vanhempi (Kääriäinen, Hämäläinen & Pölkki 2009, 12). Lapsilisälaissa (L 21.8.1992/796) yksinhuoltajana pidetään henkilöä, joka on oikeutettu nostamaan lapsilisää, ei ole avioliitossa eikä asu entisen puolisonsa kanssa yhdessä. Avioliitossa elävää ei pidetä yksinhuoltajana.

1990-luvulla yksinhuoltajaksi tultiin leskeyden tai avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen kautta. 2000-luvulla yksinhuoltajaksi tultiin avio- tai avioliiton päätymisen tai parisuhteen ulkopuolella syntyneen lapsen seurauksena. Joissain tapauksissa yksinhuoltajaksi ryhtyminen on tietoinen valinta. (Rantalaiho 2009, 43.)

Sinkkosen ja Kallandin (2003, 7-9) sekä Kurosen (1989, 12–13) mukaan äitiä pidetään ensisijaisena vanhempana biologisin sekä psykologisin perustein. Lapsen synnyttämisen lisäksi äidin ja lapsen välinen kiintymyssuhde on merkittävä ja näin ollen tärkeä lapsen kehityksen kannalta myös myöhemmässä vaiheessa. (Santala 2009, 136.) Lastensuojelun Keskusliiton projektijohtaja Heikki Koiso-Kanttilan mukaan osa miehistä pelkää menettävänsä lapsensa erossa. Isien mukaansa äitejä puolustetaan huoltajuusneuvotteluissa ja isät jäävät ilman sananvaltaa. Antikaisen väitöskirja (2007) myös osoittaa, ettei sosiaalityöntekijän ja van-

hempien välisessä keskustelussa isä-lapsi –suhde kuulu tärkeimpiin aiheisiin (Koiso-Kanttila 2009, 170).

Spockin (1990, 79–81) mukaan äiti ei voi olla isä. Äidin ei tarvitse siitä kuitenkaan olla murheissaan, sillä kuka tahansa miespuolinen henkilö voi toimia lapselle isähahmona. Jos toinen vanhemmista puuttuu, pyrkii 2-5 vuoden ikäinen lapsi etsimään itselleen uutta aikuista (isovanhempi, sukulainen tai perhetuttu), joka vastaa hänen tunteisiinsa ja tarpeisiinsa. Lasten kasvaessa he tutustuvat myös perheen ulkopuoliseen maailmaan ja huomaavat tarvitsevansa riippumattomuutta äidistään ja isästään. Vanhempien lisäksi lapset tukeutuvat perheen ulkopuolisiin aikuisiin kuten valmentajiin tai opettajiin. Jos isään on vain vähän yhteyttä, kontaktit myötätuntoisiin ja ystävällisiin miehiin ovat tärkeitä.

Lipponen ja Wesaniemi (2005, 145) toteavat tapaamisoikeuden olevan ensisijaisesti lapsen oikeus, ei vanhemman. Lapsen hyvinvoinnin kannalta onkin tärkeää, että lapsi säilyttää yhteyden etävanhempaansa (Broberg & Hakovirta 2009 a, 186). Lisäksi Amaton ja Gilbrethin mukaan (1999) hyvinvoinnin kannalta on oleellisempaa etävanhemman ja lapsen suhteen laatu ja tapaamisten sisältö, kuin tapaamiskertojen määrä (Broberg & Hakovirta 2009 b, 126).

Moxnesin mukaan (2003) lapset kertovat, että isän läsnäolo arjessa saa lapsissa aikaan onnellisuutta (Broberg & Hakovirta 2009 a, 186–187). Kuitenkaan esimerkiksi Hakovirran ja Brobergin tutkimuksessa (2007) kolmasosa etävanhemmista ei tapaa lapsiaan juuri lainkaan (Broberg & Tähtinen 2009, 158). Dudley (1991) jakaa lapsiaan tapaamattomat etävanhemmat neljään ryhmään. Ensimmäinen ryhmä on *”etävanhemmat, joiden entinen puoliso vaikeuttaa lapsen ja etävanhemman tapaamista”*. Syynä voi olla esimerkiksi avioeroon liittyvät ongelmat. Toinen ryhmä etävanhemmat, *”joiden henkilökohtaiset ongelmat kuten päihteiden käyttö estävät heitä pitämästä yhteyttä lapsiinsa”* sisältää myös ne etävanhemmat, joilla on ongelmia löytää aikaa lapsilleen uuden perheen tai työn takia. Etävanhempi voi myös perustella puutteellista yhteydenpitoa uuden puolison vastustuksella. Kolmas ryhmä muodostuu etävanhemmista, jotka *”haluaisivat tavata lapsiaan useammin, mutta lapset itse vastustavat tapaamista”*. Neljännen ryhmän etävanhem-

mat koostuvat niistä ”*jotka asuvat kaukana lapsistaan*”, jolloin tapaamisten järjestäminen on haastavaa. (Broberg & Hakovirta 2009 a, 191.)

Yksinhuoltajuutta on pidetty negatiivisena asiana, sillä isättömyyden on ajateltu vaarantavan lapsen normaalia kehitystä. Ganongin ja Colemanin mukaan (2004, 145) kansainvälisissä tutkimuksissa on ilmennyt, että yksinhuoltajaperheiden lapset ovat onnistuneet hieman heikommin sosiaalisten ja akateemisten taitojen, emotionaalisen hyvinvoinnin sekä psykologisen sopeutumisen mittauksissa verrattuna perheisiin, joissa on isä ja äiti. Vastaavia tuloksia on saatu myös suomalaisissa tutkimuksissa (esim. Väänänen 2013). Tutkimuksista huolimatta yksinhuoltajuutta ei pidetä pelkästään uhkana lapsen hyvinvoinnille, sillä se tuo mukanaan uusia kokemuksia perheelle. (Hakovirta, Salin & Haataja 2016, 271.) Morrisonin (1995) tutkimuksessa yksinhuoltajaäidit mielsivät yksinhuoltajuuden positiiviseksi asiaksi itsensä kannalta, sillä näin he voivat keskittyä lapseen ja kasvattaa häntä oman näkemyksensä mukaan. Äitien mielestä myös perheen sopeutumiskyky on lisääntynyt yksinhuoltajaperheeksi tulon myötä. (Broberg & Tähtinen 2009, 157.)

Erojen ja yksinhuoltajaperheiden lisäksi on paljon myös uusperheitä. Uusperhe tuo vanhemmuuteen omat haasteensa ja vaikuttavat lasten ja vanhempien keskinäisiin suhteisiin. Lasten lähisuhteet hankaloituvat sekä tulevat alttiiksi erilaisille vaikeuksille ja jännitteille. (Myllärniemi 2010, 28.)

Vuonna 2016 Suomessa yhden vanhemman perheitä oli 12 prosenttia kaikista perheistä. Määrä oli pysynyt samana edellisestä vuodesta. Tilastokeskuksen mukaan väestöstä 39 prosenttia kuuluu lapsiperheisiin ja näistä 19 prosenttia oli äidin ja lapsen muodostamia ja 3 prosenttia isien ja lapsien muodostamia perheitä. (Tilastokeskus 2017 a.)

Kuten taulukosta 1 voidaan päätellä, huolimatta lapsiperheiden yhteismäärän laskusta, on yksinhuoltajaperheiden määrä ollut pääpiirteittäin nousussa. Äiti-lapsi – perheiden määrä on pysynyt keskimäärin samana viimeisen kuuden vuoden aikana, kun taas isä-lapsi – perheiden lukumäärä on noussut tasaisesti. Kuitenkin äidin ja lasten muodostamien perheiden määrä on moninkertainen verrattuna isän ja lasten muodostamiin perheisiin.

Taulukko 1. Lapsiperhetilasto Suomessa vuosina 2000–2016 (Tilastokeskus 2017 b).

	2000	2005	2010	2015	2016
Lapsiperheet yhteensä	612 627	591 528	582 360	571 470	569 676
Äiti ja lapset	103 984	103 044	101 946	103 972	105 693
Isä ja lapset	14 631	15 063	15 836	16 661	17 164

On yleistä, että yhden vanhemman perheissä lapsi on alle 7-vuotias ja useimmiten yksinhuoltajavanhemman perheeseen kuuluu vain yksi lapsi (taulukko 2). Taulukosta voidaan nähdä, että on erittäin harvinaista, että yksinhuoltajaisän perheeseen kuuluisi yli kolme alle 7-vuotiasta.

Taulukko 2. Alle 7- vuotiaiden lasten lukumäärä yksinhuoltajaperheissä Suomessa (Tilastokeskus 2017 c).

	1 alle 7 v.	2 alle 7 v.	3+ alle 7 v.
2014			
Perheitä yhteensä	180 331	90 929	17 874
Äiti ja lapsia	30 429	8 611	1 268
Isä ja lapsia	2 518	492	36
2015			
Perheitä yhteensä	179 928	90 311	17 061
Äiti ja lapsia	30 847	8 722	1 246
Isä ja lapsia	2 579	477	41
2016			
Perheitä yhteensä	180 044	88 074	16 167
Äiti ja lapsia	31 373	8 773	1 285
Isä ja lapsia	2 619	522	46

Monissa maissa, kuten Ranskassa, Ruotsissa, Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa, yksinhuoltajaperheiden määrä jopa kaksinkertaistui vuosien 1980–2005 aikana. Vuonna 2016 maailmassa melkein joka seitsemäs lapsi eli 320 miljoonaa lasta asui yksinhuoltajavanhemman perheessä, yleensä äidin kanssa. (Chamie 2016.) Vuonna 2011 kaikista EU-maiden perheistä 16 prosenttia oli yksinhuoltajaperheitä, 13,4 prosenttia äiti-lapsi –perheitä ja 2,6 prosenttia isä-lapsi –perheitä. Suurin ero yksinhuoltajaäitien ja yksinhuoltajaisien perheiden lukumäärässä löytyi Balti-

an maista, Puolasta sekä Slovakiasta. Näissä maissa yksinhuoltajaäitien perheiden määrä oli vähintään 15 prosenttiyksikköä korkeampi yksinhuoltajaisien perheiden määrään verrattuna. Vastaavasti pienin ero löytyi Saksasta, Tanskasta, Ruotsista, Hollannista sekä Kyprokselta. Maissa, joissa avioparien muodostamien perheiden määrä oli alhainen verrattuna kaikkiin perhetyyppeihin, oli yksinhuoltajaperheiden osuus suurin. Tällaisia maita olivat esimerkiksi Latvia, Liettua, Slovenia, Puola sekä Unkari. Vastaavasti yksinhuoltajaperheiden osuus kaikista perheistä oli pieni esimerkiksi Hollannissa, Kyproksella, Tanskassa, Suomessa, Ruotsissa ja Saksassa. Vuonna 2011 koko EU:ssa oli viisi aluetta, joissa yksinhuoltajaäitien osuus nousi yli 30 prosenttiin (Ranskan Martinique, Guadeloupe ja Guyana, Latvian pääkaupunki Riika sekä Pohjois-Irlannissa sijaitseva Belfast). EU:n neljä aluetta, joissa yksinhuoltajaisien perheiden määrä oli yli 5 prosenttia, löytyi Espanjan La Gomera, Fuerteventura, Ceuta ja Melilla. (Eurostat 2015.)

2.3 Mies lapsen elämässä

Martti Esko, kirkon perheneuvonnan johtaja kuvailee isän merkitystä lapselle kirjassa *Isä ja minä samanlaisena niin tytöille kuin pojille*. Isä on lapselleen miehen malli, niin hyvinä kuin huonoinakin hetkinä ja se vaikuttaa pitkälle lapsen tulevaisuuteen, tulevaan parisuhteeseen sekä vanhemmuuteen. (Hämäläinen 2010, 107.)

Varhaisen psykoanalyttisen lapsitutkimuksen mukaan lapsen varhaislapsuutta hallitsee vanhempana äiti. Vasta lapsen ollessa 3-5 vuoden iässä, tulee lapselle isästä psykologisesti merkittävä henkilö. Tutkimuksen mukaan isä koettiin rakkauden ja ihailun kohteena sekä lapsia suojelevana hahmona, mutta kuitenkin myös rankaisijan asemassa. (Myllärniemi 2010, 50–51.) Puohiniemi (2007, 242) kertoo, että vuosikymmeniä sitten, kun kotiäitiys oli kovassa suosiossa, isä työskenteli suurimman osan ajastaan kodin ulkopuolella ja isän vastuulla oli lasten kurissapito.

Jokaisella lapsella on vahva tarve isähahmolle. Myös silloin kun isä ei ole lapsen elämässä mukana, lapset luovat ja säilyttävät isää muistuttavan hahmon mielikuvituksessaan. Mielikuvissa lapsen isähahmo koostuu asioista, joita he ovat kuulleet sekä sellaisista luonteenpiirteistä, joita he arvostavat muissa miehissä. (Spock

1990, 39.) Isän merkitys lapsen elämässä heijastuu hänen omasta isäsuhteestaan. Mikäli miehen suhde omaan isään on ollut lämmin ja hyvä, mies tietää miten hyvältä tuntuu olla isän rakkauden ja huolenpidon kohteena. Jos taas suhde isään on ollut etäinen ja tunnekylmä, mies muistaa, kuinka toivoi isältään armollisuutta. (Sinkkonen 2005, 91.) Syli on perusedellytys lapsen turvalliselle kehitykselle. Lapsen tulisi kokea, että isän syli on turvallinen paikka, johon hän on aina tervetullut mielialasta riippumatta. Tyttölapselle syleily vahvistaa perusuottamusta mieheen, antaa mahdollisuuden tunteisiin, läheisyyteen ja rakkauden molemmin puoleiseen kokemiseen. Pojille isän syli mahdollistaa luontevan suhteen muihin miehiin. (Jokinen 2004, 15–17, 123–125.)

Elämän aikana ihminen omaksuu monenlaisia rooleja. Rooleihin yhdistetään niin negatiivisia kuin myös positiivisiakin merkityksiä. Jokaiseen rooliin liitetään tietynlaisia odotuksia, velvollisuuksia, oikeuksia sekä käyttäytymistapoja, joita noudattaa. Jokainen ihminen täydentää tiettyä roolia myös omalla yksilöllisyydellään. Tästä tiedetäänkin, että jokainen isä on erilainen, vaikka toimiikin isän roolissa. (Puohiniemi & Nyman 2007, 63.) Isän täytyy olla lapsille esikuvana, sillä lapset hyväksyvät isältään tulevia ihmissuhteita varten mallin. Pojat hyväksyvät isältään mallin, kuinka kasvaa mieheksi sekä tekevät huomioita siitä, kuinka kohdella naisia. Tyttären kohdalla isän tehtävä on antaa malli kunnollisesta miehestä, jonka pohjalta tyttö rakentaa tulevat suhteensa kaikkiin miespuolisiin henkilöihin. (Spock 1990, 70.) Sinkkonen (1998, 111) toteaa, että isän ”tehtävistä” puhuminen voidaan ymmärtää väärin, sillä samat tehtävät voi hoitaa kuka tahansa tasapainoinen ihminen sukupuolesta riippumatta.

Vanhempien erotessa erityisesti pojat kokevat eron vaikutukset voimakkaina, sillä tuttu maskuliinisuuden malli ei ole enää päivittäin mukana hänen elämässään. Tyttöjen osalta rikkinäinen isäsuhde saattaa aiheuttaa kypsytymättömyyttä ajaen heidät vääränlaisiin suhteisiin ja altistaen tekemään vääriä valintoja. (Sinkkonen 1998, 127.) Vanhempien erotessa lapset kokevat usein eron heidän syykseen. Mikäli perheestä lähtevä vanhempi lopettaa myös yhteydenpidon lapsiin, kokevat lapset, etteivät ole rakkauden arvoisia. Ellei lapsilla ole muistoja toisesta van-

hemmasta, he muodostavat esimerkiksi muistot isästä äidin kertoman perusteella ja äidin asenteesta muita miehiä kohtaan. (Spock 1990, 77, 82.)

Oidipaalivaihe on osa lapsen leikki-iän kehitysvaihetta. Oidipaalivaiheessa lapsi on kiintynyt vanhempaan, joka on eri sukupuolta kuin lapsi itse. Näin ollen poika kokee kilpailevansa isänsä kanssa äidin huomiosta ja tyttö kilpailee äidin kanssa isän huomiosta. Esimerkiksi poika voi olla ihastunut omaan äitiin ja kokee tästä syystä isää kohtaan vihaa ja mustasukkaisuutta. (Hermanson 2015.) Pojat ovat sitoutuneena äitiin kahdessa toisiaan seuraavissa vaiheissa eli vauvaiässä ja oidipaali-iässä. Tytön kiintymys äitiä kohtaan vaihtuu oidipaalivaiheessa kiintymykseksi isää kohtaan. (Sinkkonen 1997.) Lasten kasvaessa heidän täytyy irrottautua äidistään. Viljamaan (2008, 125) mukaan tyttöjen oidipaali-ikä ei ole yhtä voimakas verrattuna poikien omaan, sillä tytön ei tarvitse irrottautua äidistä yhtä voimakkaasti kuin pojan. Äiti voi säikähtää pojan irrottautumista, sillä poika osoittaa pärjäävänsä ilman äidin lämpöä ja hoivaa, jota äiti on antanut hänelle vauvasta asti.

Oidipaali-iän jälkeen lapselle kehittyy minäihanne, eli tieto siitä millainen hän haluaisi olla. Minäihanne pohjautuu yleensä oman vanhemman antaman esimerkin pohjalle. Vanhempien antama malli auttaa lasta muodostamaan terveen minäihanteen. (Viljamaa 2008, 126.)

2.3.1 Pojan elämässä

Isän tehtävänä on pojan ensimmäisten elinvuosien aikana vahvistaa varhaista sukupuoli-identiteettiä. Lisäksi isän tulisi vahvistaa pojan kasvua mieheksi ja irtautumista äidistä. (Myllärniemi 2010, 60.) Alle kuusivuotias poika on opetellut isältään tai muilta miehiltä mallia, kuinka olla mies, aviomies ja isä ja usein täysikasvuuisena näissä rooleissa käyttäytyminen heijastuu vahvasti lapsuudessa opittuihin tapoihin. (Spock 1990, 38.)

Isättömät pojat vähättelevät isän merkitystä, mutta isättömiä miehiä hoitaneet psykoanalyytikot ovat laittaneet merkille, että kyseiset potilaat tuntevat maskulisuusutensa hauraaksi. Mikäli pojalla on lapsuudessa vain vähän miehisyyden esikuvia, voi hänen seksuaali-identiteettinsä kokea epävarmuutta. (Sinkkonen 1998,

134.) Isättömät lapset usein kaipaavat elämäänsä isää. Useat ilman isää kasvaneet poikalapset ovat tilanteesta huolimatta kasvaneet tasapainoisiksi miehiksi. Heidän on täytynyt rakentaa omaa maskuliinisuuttaan läheisistä miehistä saadun kokemusten avulla. (Sinkkonen 2005, 149.) Isättömyys voi aiheuttaa voimakkaasti korostuvaa suoriutumismotivaatioita, jolloin ilman isää kasvanut mies pyrkii tarkoituksellisesti ilmaisemaan kuvitteelliselle isälleen omaa osaamistaan niin isäroolissa kuin myös muissa miesrooleissa. (Puohiniemi 2007, 152.)

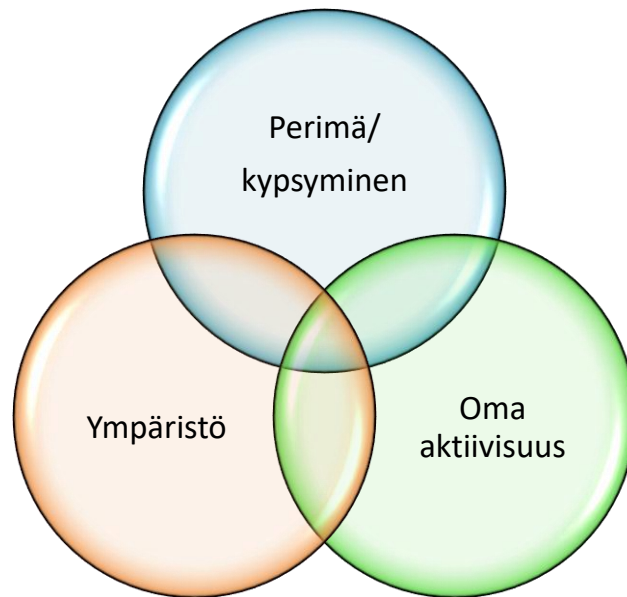
2.3.2 Tytön elämässä

Tytön kehityksen kannalta on kummallakin vanhemmalla olennainen rooli. Vuorovaikutuksessa äidin kanssa korostuvat ruumiillinen sekä psyykinen yhtenäisyyden tunne. Isän tehtävät tytön kehityksessä voidaan luokitella kahteen osaan. Isä luo pohjan sille, että tytön on turvallista irrottautua äidistään kadottamattaan naisellisuuttaan. Lisäksi tytär omaksuu isältään myös tiettyjä ominaisuuksia, jotka esiintyvät yleensä miehillä voimakkaimmin, kuten esimerkiksi oman voiman ja arvon tunne sekä miehinen luovuus. Isän tuen avulla tyttö voi vahvistaa eroavaisuuttaan äidistään ilman äidin merkityksen vähättelyä. (Siltala 2003, 183–184, 187.)

Isältä saatu sosiaalinen perimä koostuu isän omista kokemuksistaan miesten maailmassa ja naisten kanssa eletyistä hetkistä. Tyttölapsen kasvattaminen vaatii sen, että isä osaa irrottautua miehisestä maailmasta ja ohjata tyttöä vastuullisesti kohti aikuisuutta. (Puohiniemi 2007, 159–160.) Nainen joutuu elämän siirtymävaiheissa pohtimaan ja rakentamaan kokonaiskuvaa isäsuhteestaan, joka rakentui lapsuuden ja nuoruuden aikana (Siltala 2003, 214). Oxfordin yliopiston tutkijat ovat selvittäneet, että isän aidot keuhut sekä ihailu tytärtään kohtaan auttavat tyttöä kasvamaan itsenäiseksi ja itsevarmaksi naiseksi (Finello 2017).

3 LAPSUUS

Lapsuuden ajatellaan olevan elämänvaihe, jossa kasvatuksen ja ohjauksen avulla lapsesta kasvaa aikuinen. Aikuiseksi kehittyminen on kuitenkin aikaa vievä ja moninainen prosessi, johon vaikuttavat niin ympäristö- kuin perintötekijätkin. Lapsuus vaikuttaa siihen, millainen aikuinen lapsesta lopulta muokkautuu (ks. kuvio1) (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 12.)

Kuvio 1. Kasvuun ja kehitykseen vaikuttavat tekijät (Vilén ym. 2006, 132)

Perimä vaikuttaa lapsen geneihin, esimerkiksi fyysiseen kasvamiseen ja lapsen kypsymiseen. Kypsymistä ovat esimerkiksi herkkyys- ja kriittiset kaudet. Kaudet tulevat lapsilla eri aikaan. Herkkyyskausilla tarkoitetaan aikaa, jolloin lapsi on kyvykkäimmillään jonkun asian oppimiseen. Kriittinen kausi on vastaavasti kausi, jolloin jokin asia on viimeistään opittava, muuten taito jää oppimatta. *Ympäristöllä* tarkoitetaan kulttuuria, lapsen sosiaalista ympäristöä, fyysistä ympäristöä (kasvuolosuhteet, lelut ja leikkipaikat) sekä tunneilmapiirin ympäristöä (lapselle sallitut tunteet sekä lapsen ympärillä näytetyt tunteet). *Omallalla aktiivisuudella* tarkoitetaan lapsen omaa intressiä, tutkimista ja ihmettelemistä. Lapsuus on oman aktiivisuuden harjoittelua. (Vilén ym. 2006, 132–133.)

3.1 Itsetunto ja minäkuva

Lapsen ollessa tietyn ikäinen, hän alkaa sisäistää samanlaisia ihanteita, asenteita, arvoja ja käyttäytymismalleja kuin hänelle tärkeillä ihmisillä on. Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutus- ja kiintymyssuhde on tärkeä osa lapsen itsetunnon kehittymistä. Vahvan itsetunnon kehittymiseen vaikuttaa positiivisesti vanhemmilta saatu rohkaisu ja kannustus sekä lapsen kokema tärkeyden ja arvostetuksi tulemisen tunne. Vahvan itsetunnon omaavien lasten vanhemmat eivät ole olleet ylisuojelevia vaan he ovat kannustaneet lastaan riippumattomuuteen ja itsenäisyyteen. Lasten mielipiteitä on kuunneltu, heistä on oltu kiinnostuneita ja heihin on suhtauduttu lämpimästi. Lapset ovat osallistuneet vastuunkantoon ja päätöksentekoon perheessä. (Laine 2005, 41–42.)

Lapsen heikko minäkuva saattaa johtua epäjohdonmukaisesta kasvatuksesta, vanhemman kiinnostuksen puutteesta lasta ja tämän kavereita kohtaan, välinpitämättömyydestä tai kasvatuksen määrätiedottomuudesta. Vanhempien itsetunto heijastuu lapsen itsetuntoon, erityisesti äidin kasvatustavoilla on isän kasvatustapoihin verrattuna enemmän merkitystä. Kuitenkin varsinkin poikien itsetunnon kohdalla isän kontrollilla ja tiukkuudella on heikentävä vaikutus. (Laine 2005, 41–42.)

Heikon itsetunnon merkkejä ovat Juusolan (2011, 150–153) mukaan *alisuoriutuminen, leuhkiminen, ylimielisyys sekä jatkuva miettiminen, mitä muut hänestä ajattelevat*. Alisuorittava lapsi ei uskalla tai jaksa haastaa itseään, ei ole innostunut tai motivoitunut eikä hänellä ole kykyä pitää kiinni tavoitteistaan. Professori Kari Uusimäki toteaa haastattelussaan Meidän perhe –lehdessä 10/2005 alisuoriutujia olevan kolmea tyyppiä: kapinallisia, sopeutujia ja vetäytyjiä. Kapinallinen lapsi ei ole kiinnostunut koulunkäynnistä, mutta on luova ja lahjakas harrastuksissa. Sopeutuja menestyy koulussa, mutta hän ei uskalla olla luova. Tällöin lahjakkuus jää vajavaiseksi. Vetäytyjä pärjää koulussa tyydyttävästi, mutta hänen elämässään olevat ongelmat vievät energiaa, eikä lapsi jaksa innostua koulunkäynnistä. *Leuhkiva* lapsi yrittää parantaa identiteettiään ja itsetuntoaan materiaalilla. Kuitenkin taidoistaan leuhkiva lapsi ei aina välttämättä kärsi heikosta itsetunnosta vaan hän saattaa aidosti olla ylpeä osaamisestaan. Kuitenkaan kerskailun on pysyttävä aisoissa. Ylimielisyys on lapsuudessa ja nuoruudessa kehitysvaihe, mutta

pitkittänyt omahyväisyys ei ole osa kasvuprosessia. Aikuisen tehtävä on saada lapsi ymmärtämään ylimielisyyden ongelma. Ylimielisen lapsen tulisi kehittää kykyään ottaa muut huomioon ja parantaa tervettä itsetuntoa. Jos lapsi miettii jatkuvasti muiden mielipidettä hänestä, on terapia tarpeen, sillä itsehoito on haastavaa.

Laineen (2005, 45–49) mukaan heikon itsetunnon voi myös tunnistaa itsearviointin vaikeudesta, pelokkuudesta ja epäitsenäisyydestä tai vastaavasti dominoivasta käyttäytymisestä, päätöksenteon ja suoritusilanteiden välttelystä, epäluuloisuudesta muita kohtaan, epätarkoituksenmukaisesta toiminnasta oppimistilanteissa, negatiivisesta asenteesta koulua kohtaan, heikoista sosiaalisista taidoista sekä kielellisestä taitamattomuudesta ja käyttäytymisongelmista.

Lapsuudessa, kuudennesta ikävuodesta alkaen lapsi muodostaa tietynlaisen minäkuvansa riippuen suhteestaan vanhempiinsa. Minäkuvalla tarkoitetaan omaa kokonaisnäkemyksiä itsestään. Se sisältää kokemukset ja havainnot menneestä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta. Asenteet, arvot, tunteet ja ihanteet ovat osa minäkuvaa. Minäkuva on positiivinen, sillä vanhempien mukaan lapsi on viisas, rohkea ja kaunis. Lapsi ajattelee kaikkien pitävän hänestä. Juuri koulunsa aloittanut lapsi vertailee itseään muihin, joten jo ensimmäisenä lukuvuotena koulunsa aloittaneiden itsetunto laskee. Heikkenemistä tapahtuu myös seuraavana lukuvuotena. 8-vuotias on sosiaalinen ja haluaa saavuttaa muiden asettamat vaatimukset. Liian vaativat tavoitteet, niin lapsen itsensä kuin muiden asettamat, voivat johtaa muiden saavutusten vertailuun ja/tai omaan epäonnistumiseen. Tämä taas johtaa itsetunnon heikkenemiseen ja alemmuudentunteeseen. 9-vuotiaalla onnistumiset ja epäonnistumiset muovaavat minäkuvaa ja hän vertailee minäkuvaansa vertaisryhmän kautta. Fyysisellä kehittyneisyydellä on yhteyttä minäkuvaan, erityisesti pojilla. Kritiikille ollaan erittäin herkkiä ja hyvänä tarkoitettu rakentava kritiikkikin voi vaikuttaa itsetuntoon negatiivisesti. 10-vuotiaan ystävyysuhteet ovat vakinaistuneet ja vanhempien vaikutus minäkuvaan hiipuu. Nelosluokkalaisten (fyysinen)minäkuva heikkenee, mikä voi olla merkki alkavasta murrosiästä. 11-vuotiailla toverit ja samanlaisuuteen pyrkiminen vaikuttavat suuresti minäkuvaan ja identiteettiin. Poikien itsetunto on heikoimmillaan viidennellä luokalla, tyttöillä

itsetunnon lasku jatkuu pidempään. 12-vuotiaalla itsetunto on tilanteesta riippuva, mutta pojilla minäkuva on muuttumassa pysyvämmäksi toisin kuin tytöillä, joiden itsetunto jatkaa heikkenemistä. Murrosiässä minäkuvassa voi tapahtua muutoksia, mutta itsetunto alkaa vakiintua. (Laine 2005, 22–23, 34–36.)

3.2 Aikuinen apuna itsetunnon kehittämisessä

Itsetunnon muokkaaminen on hidaskäyttö tapahtumasarja. Tiettyssä määrin on mahdollista opetella ymmärtämään itseään, mutta todellinen muutos vaatii vuorovaikutuksessa tapahtuvaa itsetunnon kohotusta, esimerkiksi palautteen avulla. Tärkeää on, että aikuinen uskoo lapsen itsetunnon vahvistumiseen. Laine (2005) soveltaa teoksessaan Borban (1993) ja Reasonerin (1994) malleja itsetunnon parantamisesta. Heidän mukaansa itsetunnossa on viisi osaa (perusturvallisuus, minän ja itsensä tiedostaminen, yhteenkuuluvuus, tehtävä tietoisuus ja pätevyys), joiden kaikkien tulisi olla hallussa. Kun kaikki osat ovat kunnossa, itsetunto on hyvä, omasta käytöksestä otetaan vastuu ja tiedetään, mitä elämältä halutaan. (Laine 2005, 49–57.)

Perusturvallisuus on tärkein ja välttämättömin osa itsetunnossa. Turvallisuudella tarkoitetaan hyvää oloa, muihin luottamista ja muiden kunnioitusta. Tällöin ihminen ei joudu pelkäämään pilkatuksi tulemista, vähättelyä tai nolatuksi joutumista. Jos perusturvallisuudessa on puutteita, lapsi on skeptinen muita kohtaan, karttaa sosiaalisia tilanteita, on uhmakas, vetäytyy syrjään ja pelkää aikuisia eikä tiedä kehen luottaa. Heikon perusturvallisuuden omaava lapsi pyytää aikuista toistamaan ohjeet ja on epävarma tekemisestään. Jotkut eivät noudata ohjeita tai rikkoivat niitä tahallaan. Keino lisätä perusturvallisuutta on luottamuksellisten ihmissuhteiden aikaansaaminen, positiivinen ilmapiiri ja palautteen antaminen. Perusturvallisuuden kuntoon saamisen jälkeen on *minän ja itsensä tiedostamisen* vuoro. Jos tässä osassa on puutteita, on lapsen kritiikinsietokyky heikko, lapsen kuvaus itsestään on negatiivinen, usko motorisiin taitoihinsa puutteellinen ja lapsi on itkuherkkä eikä osaa ilmaista tunteitaan. Lapsi on riippuvainen aikuisista, miellyttämishaluinen ja huomionhakuinen (pukeutumistyyli, kiusaaminen, kantelu). Lapsen itsetiedostusta lisättäessä lapsi tulisi opettaa arvioimaan omia ominaisuuksiaan ja tunnistamaan omia piirteitään. Minän ja itsensä tiedostaminen vaatii, että lapsi ymmärtää ainutlaatuisuutensa. (Laine 2005, 49–53.)

Ihmisten välisessä kanssakäymisessä *yhteenkuuluvuus* (samaistuminen ja suhtautuminen muihin) on tärkein osa. Yhteenkuuluvuuden ollessa kunnossa koetaan hyväksytyksi tulemisen tunnetta. Jos taas tässä osassa on ongelmia, ei lapsi osaa toimia ryhmätilanteissa vaan turvautuu selviytymismekanismeihin tai työskentelee mieluummin itsenäisesti. Ystävyysuhteiden aloitus ja ylläpito ovat haastavia. Lapsen yhteenkuuluvuuden tunnetta voi parantaa lisäämällä yleistä yhteenkuuluvuuden tunnetta (perheessä, päiväkodissa/koulussa). *Tehtävätietoisuuden* ollessa kunnossa lapsi on itseohjautuva, toiminnassaan utelias ja sitkeä sekä asettaa itselleen realistisia tavoitteita. Jos tehtävätietoisuudessa on vajavaisuutta, ei lapsi ole motivoitunut ja tylsistyy. Lapsi tuntee avuttomuutta, kokee päätöksenteon vaikeaksi ja on riippuvainen muiden mielipiteistä. Tehtävätietoisuutta voi kehittää päätöksenteon harjoittelulla, itsearviointilla ja erilaisten ratkaisujen seurauksia pohtimalla sekä realististen tavoitteiden asettelulla (ja saavuttamisella). Viimeinen osa itsetunnon parantamisessa on *pätevyyden* tunne. Tunne vaatii omien vahvuuksien ja heikkouksien tuntemista. Jos ihminen tuntee pätevyyttä, hän ottaa riskejä, ottaa epäonnistumiset oppimisen kannalta ja sanoo mielipiteensä. Jos lapsi ei tunne pätevyyttä, hän pitää ideat omana tietonaan, pelkää epäonnistumista ja paisuttelee häviötä, puhuu itsestään negatiivisesti, toimii palkitsemisen innoittamana ja lanjistuu helposti. Pätevyyden tunnetta lisätessä lapsen tulisi oppia kehumaan itseään ja oppia tunnistamaan kehitysalueensa. (Laine 2005, 53–57.)

3.3 Ystävyysuhteiden ja kaverisuhteiden merkitys

Lapsuuden ensimmäiset ihmissuhteet muodostuvat perheenjäsenten kanssa. Näillä suhteilla on tärkeä rooli, sillä ne toimivat perustuksina tuleville ihmissuhteille. Kun lapsi tai nuori ottaa etäisyyttä vanhempiinsa, muuttuvat ystävyysuhteet keskeisemmäksi osaksi hänen elämäänsä. Ystävyysuhteissa annettu palaute auttaa lasta ja nuorta saamaan käsitystä itsestään. Tämän käsityksen nojalla hän muodostaa suhtautumisensa muihin. (Laine 2005, 174–175.)

3.4 Kiintymyssuhde

Lapsen ensimmäisen ikävuoden aikana lapsen ja vanhempien välille muodostuu kiintymyssuhde, joka on pohjana lapsen kehitykselle. Kiintymyssuhdeteorian

avulla halutaan ymmärtää varhaisten ihmissuhteiden yhteyttä lapsen tulevaisuudessa tapahtuvaan sosiaaliseen kehitykseen, kaverisuhteisiin sekä parisuhteeseen ja vanhemmuuteen. Teoria antaa mahdollisuuden tutkia, millä tavalla ihminen haluaa saada turvallisuutta ja läheisyyttä muilta ihmisiltä, kuinka ihminen toimii uhkatilanteissa sekä minkälaisia oletuksia heillä on heistä itsestään sekä muista ihmisistä. (Juusola 2011, 113.)

Lapsi muodostaa kiintymyssuhteen molempiin vanhempiinsa. Kiintymyssuhteen syntyyn tarvitaan pitkäaikainen luottavainen suhde sekä läsnäolo. Turvallinen suhde toiseen vanhempaan voi korvata toisen vanhemman heikkouksia. Äitiin ja isään tapahtuva kiintymys voidaan erotella eri alueita korostaen. Lapsen tapa kiintyä isään peilautuu lapsen sosiaalisiin taitoihin ja vertaissuhteisiin. Äitiä kohtaan tapahtuva kiintymissuhde taas edesauttaa persoonallisuuden joustavuutta ja parantaa keskittymiskykyä. Mikäli vanhemmat ovat kokeneet lapsuudessaan positiivisen ja turvallisen kiintymyssuhteen, he välittävät sen myöhemmin myös omille lapsilleen. Turvallinen kiintymyssuhde on pohjana perusluottamukselle ja hyvän itsetunnon kehitykselle. (Juusola 2011, 113–115.)

Välttelevässä kiintymyssuhdemallissa vanhempi voi olla etäinen sekä olla vastaamatta lapsen tarpeisiin. Lapsi ei saa riittävästi positiivista palautetta ja oppii jo aikaisessa vaiheessa, että tunteita ei ole tarpeen ilmaista. Tämä välttelevä kiintymyssuhdemalli on hyvin yleinen Suomessa sekä muissa Pohjoismaissa. Ristiriitaisessa kiintymyssuhdemallissa vanhemman antama tuki ja turva ovat vaihtelevia ja tilanteesta riippuen hyvin laidasta laitaan kulkevia. Vanhempi voi olla yhtenä hetkenä ylihuolehtivainen, kun taas seuraavana hetkenä lapsi jää kokonaan vailla huomiota. Lapselle kehittyy ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa usein turvaton ja epäselvä kuva maailmasta. Neljäs kiintymyssuhteen malli on pelokas eli jäsenymättömän kiintymyssuhde, jossa lapsi voi kokea väkivallan erilaisia muotoja tai lainlyöntiä. (Juusola 2011, 117–118.)

4 TUTKIMUSMENETELMÄT JA AINEISTO

Opinnäytetyössä pyrittiin selvittämään mieskaveritoiminnan seurauksena syntyneen kaveruuden merkitystä lapsen elämään. Pyrittiin myös selvittämään, millainen rooli miehellä on lapsen arjessa ja miten miehen puuttuminen näkyy. Toiveena oli saada mieskaveritoiminnan avulla positiivista näkemystä isättömyyteen. Tutkimuskysymyksinä opinnäytetyössä toimivat

1. Miten mieskaveritoiminnasta syntyvä kaveruus vaikuttaa lapsen elämään?
2. Mikä on äitien näkemys mieskaveritoiminnan tarkoituksesta?
3. Mikä on lasten mielestä mieskaverin tehtävä?

4.1 Tutkimusote

Tutkimusotteena toimii laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Laadulliseen tutkimukseen kuuluu erilaisia aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä ja lähestymistapoja. Kvalitatiivinen tutkimus mielletään usein aineistolähtöiseksi eli induktiiviseksi, mutta se voi sisältää teorialähtöisiä piirteitä ja määrällisen tutkimuksen elementtejä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2017 a). Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole testata valmiina olevia hypoteeseja tai teorioita vaan tarkastella aineistoa yksityiskohtaisesti useasta näkökulmasta (Hirvijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 160). Tutkimuksessa pyritäänkin luomaan kokonaisvaltainen näkemys yksittäisten vastausten perusteella muodostetuista teemoista. Tutkimus on pääpiirteittäin aineistolähtöinen, sillä teoriaa mukautetaan ja lisätään aineistosta saatujen teemojen mukaan. Tuomen ja Sarajärven (2009, 66) mukaan laadullinen tutkimus on ymmärtävää ja ihmistieteellistä tutkimusta, kun taas määrällinen tutkimus on selittävää ja luonnontieteellistä. Tästä syystä tutkimusotteeksi valittiin laadullinen tutkimusote. Opinnäytetyössä haluttiin ymmärtää mieskaveritoiminnan merkitystä, ei niinkään selittää sitä.

4.2 Pienperheyhdistys ry

Pienperheyhdistys ry on Uudellamaalla toimiva kansalaisjärjestö, jonka toiminta painottuu yhden vanhemman perheisiin. Yhdistyksen toiminnassa on mukana mo-

nenlaisia perheitä: perheitä, joissa vanhempi on eronnut, leski tai tarkoituksellisesti yksinhuoltaja, sateenkaariperheitä, maahanmuuttajataustaisia tai monikulttuurisia perheitä, adoptioperheitä sekä taloudellisesti heikossa asemassa olevia perheitä. (Pienperheyhdistys ry 2016, 4–5.)

Yhdistyksen kansalaistoiminta koostuu vaikuttamistoiminnasta, vertaistoiminnasta sekä vapaaehtoistoiminnasta. Vaikutustoiminnassa voi vaikuttaa esimerkiksi osallistumalla tapaamisiin, toiminnan suunnitteluun ja järjestämiseen tai toimimalla kokemusasiantuntijana tai kampanjaryhmässä. Ohjattua vertaisryhmätoimintaa yhdistys järjestää esimerkiksi perhekahviloiden ja vertaisryhmien muodossa. Vertaistoiminnan tavoitteena on tukea vanhemmuutta sekä rohkaista yhteisöllisyyteen, vaikuttamiseen ja omatoimisuuteen. Lasten vertaistukiryhmässä tuetaan lapsen kasvua, kasvatetaan itsetuntoa ja opetellaan vuorovaikutustaitoja. Pienperheyhdistyksen järjestämää vapaaehtoistoimintaa on muun muassa Mieskaveritoiminta ja Mummilatoiminta. Lisäksi vapaaehtoiset ovat mukana järjestämässä ja talkoolaisina erilaisilla leireillä, retkillä ja tapahtumissa. Vuonna 2016 yhdistyksessä toimi 263 vapaaehtoista. Yhdistyksellä on myös eroauttamisen vertaistukiryhmät lapsille ja aikuisille sekä tapaamispaikkatoimintaa valvottuja ja tuettuja tapaamisia sekä valvottuja vaihtoja varten. (Pienperheyhdistys ry 2016, 8–19.)

Yhdistyksen toimintaa rahoittavat Sosiaali- ja terveysministeriö (Veikkauksen tuella) ja Helsingin kaupunki. Ragnar Ekbergin säätiö tukee Mieskaveritoimintaa. Alkunsa yhdistys sai vuonna 1968. Perustajina toimivat ensikodissa asuneet äidit ja tuolloin yhdistys oli nimeltään AU-yhdistys. Vuonna 1984 yhdistyksen nimi muuttui Pienperheyhdistykseksi. (Pienperheyhdistys ry 2017.)

Pienperheyhdistyksen (2017) mukaan yhdistyksen perustehtävä on vanhemmuutta tukemalla ja mahdollisuuksia tarjoamalla edistää lasten hyvinvointia.

”Pienperheyhdistyksen tarkoituksena on toimia yhden vanhemman perheiden aseman ja hyvinvoinnin parantamiseksi, edistää tasa-arvoisen lapsuuden toteutumista ja muokata yleistä mielipidettä erilaisia perhemuotoja hyväksyväksi sekä kehittää ja ylläpitää julkisia palveluja täydentäviä, lapsia ja lapsiperheitä tukevia toimintoja.”

Lähetettiin kyselyt Uudenmaan alueella toimivien mies-lapsi –parien äideille, sillä Pienperheyhdistys ry:n vuosikertomuksen (2015, 13) mukaan pääkaupunkiseudulla ja lähikunnissa toimii 125 aktiivista paria ja koko Suomessa pareja toimii 220. Tutkimuksessa keskitytään ainoastaan pääkaupunkiseudun ja lähikuntien mies-lapsi –pareihin, sillä mieskaveritoiminta on ollut Uudellamaalla toiminnassa 25 vuotta. Suurin osa mieskaveritoiminnan mies-lapsi –pareista toimii pääkaupunkiseudulla ja lähikunnissa. Pienperheyhdistyksen vuosikertomuksen (2016, 15) perusteella mukana olevien perheiden, miesten ja lasten lukumäärät ovat pysyneet suhteellisen samoina viime vuosina.

4.3 Aineiston keruu

Tutkimuksen aineisto koostui sähköisestä kyselystä, johon oli vastausaikaa kaksi viikkoa kyselyn lähettämisestä. Saateviesti (liite 1) ja kyselyt (liite 2) lähetettiin sähköpostitse Pienperheyhdistys ry:n välittämänä 98:lle Uudellamaalla toiminnassa mukana olevien lasten äideille. Ensimmäisen kahden viikon aikana kyselyyn oli vastannut kuitenkin vain 9 vastaajaa, joten vastausaika pidennettiin kokonaisuudessaan kolmeen viikkoon ja neljään päivään. Vastausajan pidentämisen avulla kyselyyn vastasi 19 äitiä. Äidit vastasivat kaikkiin kysymyksiin, osa vastauksista oli muutaman lauseen pituisia, osaan taas vastattiin parilla sanalla.

Kysely sisälsi myös muutaman lapsille suunnatun kysymyksen, jotta lapset pääsivät itse kertomaan, mitä mieskaveri on tuonut hänen elämäänsä. Kyselyn kysymykset kohdistettiin äideille, sillä koettiin, että äidit osaavat kertoa lapsessa tapahtuneet muutokset mieskaveria paremmin, sillä mieskaverit eivät ole yhtä tiiviisti mukana lapsen arjessa kuin äidit. Äidit ovat olleet lapsen elämässä syntymästä asti ja osaavat helpommin nähdä ja tulkita lapsessa tapahtuneet muutokset, toisin kuin mieskaverit.

Aineisto kerättiin strukturoimattomalla eli avoimella kyselyllä, joka lähetettiin kohderyhmälle sähköisesti e-lomakkeella. Päädyttiin sähköiseen kyselylomakkeeseen, sillä näin uskottiin saavan suurempi vastausprosentti.

Avoimissa kysymyksissä tyhjä vastaustila antaa tutkijalle mahdollisuuden saada vastuksia monista, ehkä yllättävistäkin näkökulmista ja vastaukset voivat olla sisällöltään moninaisia. Avointen kysymysten suosio pohjautuu siihen, että vastaajien vastausvaihtoehdot eivät ole rajatut vaan he saavat tuoda mielipiteensä vapaasti esiin. Kyselylomaketta laatiessa on muistettava kysymysten selkeä esittäminen ja vältettävä tulkinnanvaraisuutta. Kyselyjen haittoina on pidetty muun muassa vastaajien mahdollista välinpitämättömyyden suhtautumista kysymyksiin ja pinnallisia vastauksia. Kyselyihin vastaamattomuus eli kato voi kasvaa suureksi. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190, 193–194, 196–197.)

4.4 Aineiston analysointi

Sisällönanalyysin tarkoituksena on yksinkertaistaa ja selkeyttää aineistoa, kuitenkin kadottamatta aineiston keskistä sisältöä. Analysointi kokoaa yhteen hajantuneen aineiston tehden siitä kattavan kokonaisuuden. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.) Sisällönanalyysissä pyritään erittelyn avulla löytämään aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia sekä luomaan niiden pohjalta laajempi kokonaiskuva käsiteltävästä aihealueesta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2017 b). Aineistoa analysoidessa teemoitellaan sisällöltään samankaltaiset vastaukset. Teemoittelussa tärkeintä on jokaisen yksittäisen ryhmän sisältö (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Teemoittelun jälkeen on mahdollista luoda johtopäätöksiä aineistosta.

Aineiston analysointi aloitettiin tulostamalla ja leikkaamalla kysymysten vastaukset toisistaan irrallisiksi. Tämä helpotti teemoittelua (liite 3) ja edesauttoi vastausten käsittelyä kysymyskohtaisesti niin, ettei vastaajan muita vastauksia huomioitu.

4.5 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK (2012, 6) ohjeistaa noudattamaan tutkimustyössä rehellisyyttä ja tarkkuutta niin tulosten esittämisessä kuin arvioinnissakin. Tutkimus laaditaan ja toteutetaan tieteellisen tiedon vaatimusten mukaisesti ja tutkimustulokset esitellään avoimesti. Tutkimusta varten on hankittava tutkimuslupa sekä edellisiin tutkimuksiin tulee viitata asianmukaisesti.

Opinnäytetyötä varten vaadittava tutkimuslupa haettiin asianmukaisesti. Opinnäytetyössä käytetään yleisesti käytössä olevia tutkimusmenetelmiä. Avoimuus tutkimustulosten esittelyssä näkyy liite 3:ssa, jossa on esimerkki vastausten teemoittelusta. Aiemmat tutkimukset mainitaan johdannossa sekä käytettyihin lähteisiin on viitattu oikeaoppisesti.

Tutkimuksen eettisyys näkyi kyselyiden anonyymissä vastaustavassa sekä kyselyjen luottamuksellisessa käsittelyssä. Aineisto tuhoitiin asianmukaisesti analysoinnin jälkeen. Aineiston tuhoamisesta oli maininta kyselylomakkeen alussa. Vastausten eettisyyteen ja luotettavuuteen kiinnitettiin huomiota, sillä pyydettiin äitejä kirjoittamaan lasten vastaukset sanatarkasti ja muokkaamatta. Tällä pyrittiin varmistamaan lasten aito näkemys kysytyihin asioihin ja vähentämään äitien tietoista tai tiedostamatonta pyrkimystä muokata lasten vastauksia omia näkemyksiään tukeviksi.

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan sen reliabiliteetin ja validiteetin kautta. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen luotettavuutta, joka ilmenee tutkimuksen toistettavuudessa. Tutkimus on reliabeeli, jos tutkimuksen tulokset pysyvät samoina tutkimuksen tekijästä riippumatta. Tutkimuksen validiudesta puhutaan, kun mietitään, mittaako tutkimusmenetelmä tutkittavaa asiaa. (Mäkinen 2006, 87.) Esimerkiksi kyselyjä laadittaessa pohdittiin, mitä halutaan vastaajilta kysyä ja miten muotoilla kysymykset niin, että saadaan tutkimuskysymyksiin vastaus. Kysymyksiä muotoillessa pyrittiin myös välttämään kysymysten tulkinnanvaraisuus ja väärinymmärtäminen.

Aihetta valittaessa ei tiedetty mieskaveritoiminnan sisällöstä etukäteen, joten pystyttiin lähestymään aihetta ilman ennakko-oletuksia. Tutkimuksen luotettavuutta lisäsi myös opinnäytetyön tekeminen parityönä. Näin ollen tutkimuksen aineiston analysoinnissa pystyttiin hyödyntämään kahden ihmisen näkemystä vastausten teemoittelussa.

5 TULOKSET

Vastausten analysoinnissa teemoiteltiin saadut vastaukset sisällönanalyysillä eri teemoihin (liite 3). Jokaisen teeman eli aiheen nimen perässä suluissa oleva lukumäärä kertoo, kuinka monta mainintaa kyseinen teema sai.

5.1 Taustatietoa

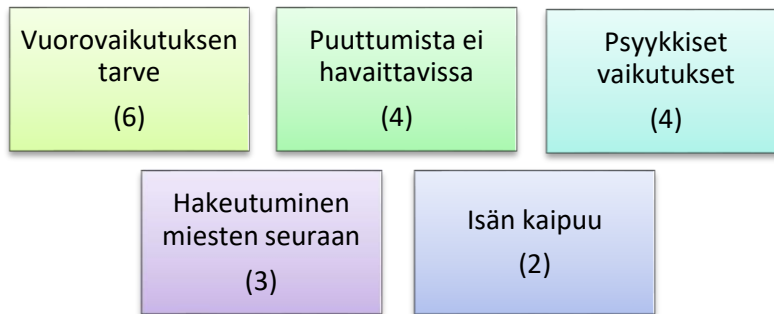
Kyselyn 19:sta vastauksesta ilmeni, että vastaajien lapsista toiminnassa on mukana 3 tyttöä ja 17 poikaa, eräällä äidillä on mukana toiminnassa kaksi poikaa. Lasten keski-ikä oli kyselyyn vastatessa 9,65 vuotta, nuorin lapsista oli 4 vuotias ja vanhin 17 vuotias. Lasten tullessa mukaan toimintaan he olivat keskimäärin 7,2 vuotiaita. Lapset ovat olleet mukana toiminnassa keskimäärin 2 vuotta ja 7 kuukautta, lyhin mukanaoloaika on ollut 2 kuukautta ja pisin 10 vuotta. Kuviossa 2 on eritelty lasten iät toiminnan alkaessa.

Kuvio 2. Lasten ikä mieskaveritoiminnan alkaessa

5.2 Mieshenkilön puuttumisen näkyminen lapsen elämässä ennen toiminnan alkua

Vastanneet äidit toivat esiin havaintojaan siitä, miten miespuolisen henkilön puuttuminen on vaikuttanut lapseen ennen mieskaveritoimintaan mukaantuloa. Kuviossa 3 on eritelty äitien tekemät havainnot teemoittain.

Kuvio 3. Mieshenkilön puuttumisen näkyminen lapsen elämässä ennen toiminnan alkua

Vuorovaikutuksen tarve. Vuorovaikutuksen tarve miesten kanssa ilmeni useammassa vastauksessa. Lapsilla ei ollut lähipiirissä miespuolista henkilöä, jolta saada miesnäkökulmaa asioihin ja jonka kanssa tehdä miehisiä asioita.

”Selvästi kaipasi miehen seuraa, muidenkin kuin äidin hyväksymistä. Jollain tapaa ei ehkä osannut olla niin luontevasti miesten kuin naisten seurassa.”

Puuttumista ei havaittavissa. Osa vastaajista koki, ettei mieshenkilön puuttuminen näkynyt lapsessa lainkaan.

”Lapsi ei kaipaa sellaista mitä hänellä ei ole.”

Psyykkiset vaikutukset. Vastauksissa psyykkisinä vaikutuksina mainittiin lasten arkuus yleisesti tai pelkäämistään miehiä kohtaan. Lisäksi lapset saattoivat kokea alakuloisuutta tai huonommuutta kavereiden keskustellessa isiin liittyvistä asioista.

”Oli myös vahvasti kiinni äidissä, tiivis symbioottinen suhde. Kiukuttelua ja kapinaa, tarve irroittautua muttei keinoja siihen.”

Hakeutuminen miesten seuraan. Osa vastaajista kertoi lapsensa hakeutuvan miesten seuraan ja ottaen näin kontaktia miehiin.

”Lapselleni ei ollut ketään miespuolista henkilöä, joka olisi ollut vain häntä varten. Se näkyi niin että poikani ehkä etsiytyi tuttujen miespuolisten henkilöiden seuraan ja haki heidän huomiotaan.”

Isän kaipuu. Mieshenkilön puuttuminen näkyi osassa lapsista yleisenä isän kaipuuna. Kavereita kohtaan, joiden isät ovat läsnä, tunnettiin kateutta.

5.3 Syyt mieskaveritoimintaan hakemiselle

Kuten kuvioista 4 voidaan havaita, äitien syyt toimintaan mukaan hakemiselle liittyivät pääasiassa lapsen tarpeeseen saada mieshenkilö elämäänsä.

Kuvio 4. Syyt mieskaveritoimintaan hakemiselle

Miehinen malli lapselle. Osa äideistä haki toimintaan, jotta lapsi saisi miehistä mallia. Eräs äiti kertoi haluavansa pojan elämään samaa sukupuolta olevan aikuisen, sillä lapsen lähipiirissä oli vain naisia.

”Teini-ikä lähestyminen ja miehen roolimallin puuttuminen.”

Etäinen isä. Etäisen isän ryhmästä korostui isän välinpitämättömyys sekä vähäinen kiinnostus lasta kohtaan. Mies, joka olisi kiinnostunut lapsen asioista sekä tapaisi lasta säännöllisesti oli monen äidin syynä hakea mukaan mieskaveritoimintaan. Eräs äiti haki mieskaveritoiminnalta terveen miehen mallia, sillä lasten isällä on päihdeongelma eikä näin ollen tapaa lapsiaan.

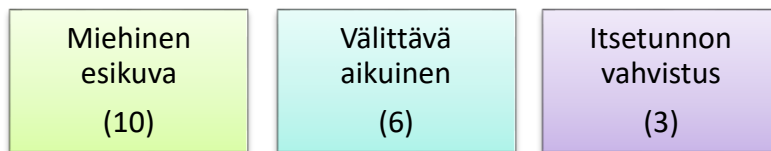
”Halusin että lapseni näkee että ei hänessä ole mitään vikaa, eikä johdu hänestä ettei isä halua tavata.”

Yhteyden puuttuminen isään. Moni äiti koki mieskaveritoimintaan mukaan hakemisen tarpeelliseksi, sillä isä ei pitänyt yhteyttä lapseen ollenkaan tai yhteydenpito oli vähäistä.

Tiedotus. Muutama äiti oli saanut tiedon mieskaveritoiminnasta ystävältään tai lehdestä ja sen ansiosta haki lapselleen mieskaveria.

5.4 Äitien toiveet siitä, mitä mieskaveritoiminta antaisi lapselle

Äitien toivomukset mieskaveritoiminnan vaikutuksista painoutuivat lapsen henkiin kasvamiseen ja positiivisen mallin saamiseen, kuten kuviossa 5 esitetään.

Kuvio 5. Äitien toiveet siitä, mitä mieskaveritoiminta antaisi lapselle

Miehin esikuva. Suurimassa osassa vastauksista lapselle toivottiin miehen mallia ja kaveruuden tuomaa yhdessäoloa. Toivottiin myös, että lapsi saisi mieskaverista keskustelukumppanin asioihin, joista äiti ei tiedä.

”Kaverin, jonka kanssa voi tehdä asioita ja jutella sellaisista asioista, mitä välttämättä ei halua äidille kertoa.”

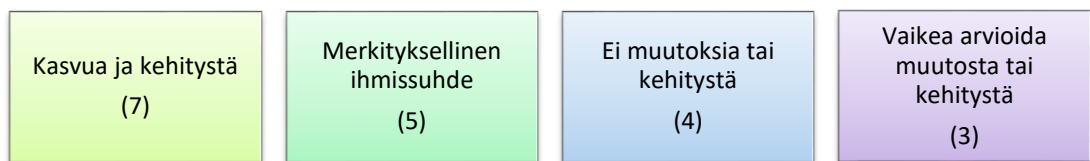
Välittävä aikuinen. Moni äiti toivoi lapsen elämään lapsen asioista aidosti kiinnostuneen ja välittävän lisää aikuisen, joka hyväksyy lapsen ehdoita. Mieskaveritoiminnan avulla lapsen haluttiin saavaan uusia kokemuksia, joita äiti ei osasi tai pystyisi tarjoamaan.

Itsetunnon vahvistus. Toiminnan toivottiin vahvistavan lapsen itsetuntoa. Lapselle haluttiin lisää rohkeutta ja kokemuksia joiden kautta lapsi voisi tuntea itsensä arvokkaaksi. Toiminnan kautta toivottiin lapsen oppivan arvostamaan miehiä.

”Halusin hänen ymmärtävän että hän on niin ihana lapsi, että uusi kavერი-kin haluaa viettää hänen kanssaan aikaa, vaikka ei olisi edes mitään velvollisuutta.”

5.5 Mieskaveruuden ansiosta lapsessa tapahtuneet muutokset ja kehitykset

Mieskaveruuden aikaansaamia muutoksia lapsissa oli vastaajien mukaan vaikea havaita. Kuitenkin 12:ta vastauksesta ilmeni tapahtuneiden muutosten olleen ainostaan positiivisia (ks. kuvio 6).

Kuvio 6. Mieskaveruuden ansiosta lapsessa tapahtuneet muutokset ja kehitykset

Kasvua ja kehitystä. Moni äiti huomasi lapsensa itsetunnon vahvistuneen. Vastauksista ilmeni myös lasten lisääntynyt itsevarmuus sekä minäkuvan positiivinen kehitys. Yksi vastaajista kertoi lapsensa luottavan miehiin paremmin mieskaveruuden ansiosta. Vastausten mukaan muutamassa lapsessa on tapahtunut itsenäistymistä ja äidistä irrottautumista.

”Lapsessa on tapahtunut iso positiivinen muutos! Itsetunto on vahvistunut. Ja erillistymiskehitys minusta on selkeästi havaittavissa positiivisella tavalla.”

Merkityksellinen ihmissuhde. Äitien mukaan lapset ovat ylpeitä mieskaveristaan. Lapsille merkityksellistä on yhdessäolo ja yhdessä tekeminen sekä tietoisuus välittävän mieskaverin olemassaolosta.

”Ylpeys omasta kaveristaan. On joku josta kertoa toisillekin.”

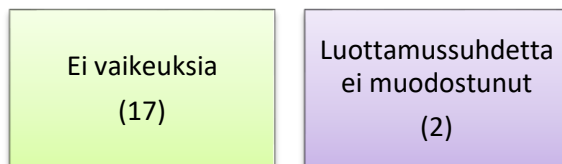
Ei muutoksia tai kehitystä. Osa vastaajista ei nähnyt lapsessa tapahtuneen minäkäänlaista mieskaveruuden aikaansaamaa muutosta tai kehitystä. Muutosta tai kehitystä ei havaittu myöskään huonon kokemuksen tai hiljattain toimintaan mu-
kaantulon takia.

Vaikea arvioida muutosta tai kehitystä. Muutama äiti koki vaikeaksi arvioida mieskaveruuden aikaansaamaa kehitystä ja muutosta lapsessaan. Heidän mukaansa oli haasteellista arvioida, mitkä muutoksista ovat seurausta mieskaveritoiminnasta ja mitkä lapsen normaalista kasvusta ja kehityksestä.

”Vaikea sanoa mikä kehitys on mistäkin, kun vuosia on mennyt ja lapset muuttuvat muutenkin.”

5.6 Mahdolliset vaikeudet mieskaverin ja lapsen luottamussuhteen muodostumisessa

Kuten kuvio 7 nähdään, lähes kaikki mieskaverin ja lapsen väliset luottamussuhteet muodostuivat ilman vaikeuksia.

Kuvio 7. Mahdolliset vaikeudet mieskaverin ja lapsen luottamussuhteen muodostumisessa

Ei vaikeuksia. Suurin osa vastaajista koki, ettei lapsella ollut vaikeuksia muodostaa luottamussuhdetta mieskaveriin. Äidit kuvailivat lapsiaan ulospäinsuuntautuneiksi ja sosiaalisiksi, joiden ansiosta uusin ihmisiin luottaminen on heille helppoa. Luottamussuhteiden muodostamista helpotti lapsen ja mieskaverin yhteiset kiinnostuksen kohteet sekä samanlaiset luonteenpiirteet.

”[...] luottamus syntyi helposti ja nopeasti. Heillä synkkasi heti hyvin, molemmilla runsaasti herkkyyttä ja huumorintajua.”

”Alkoi luontevasti ja vähitellen syveni. Huumorintaju ja yhteiset kiinnostukset yhdistivät. Luottamus syntyi helposti. Mieskaverilla taitoa ja luontevuutta sekä on luottamusta herättävä persoona.”

”[...] Kaveruus syntyi hetkessä ja lapselle ihan oma juttu. Suhde antoi heti molemmille jotain.”

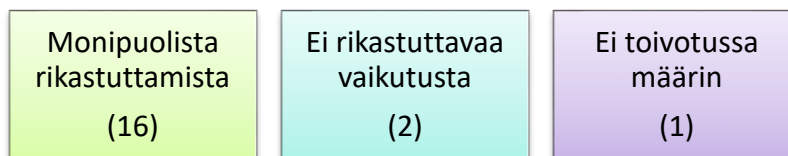
”[...] mieskaveri oli niin harvinaisen luonteva ja mahtava tyyppi kaikin puolin. Heillä synkkasi heti.”

”Tämänhetkinen mieskaveri on toinen, ensimmäinen oli pojan kanssa vuoden ja lopetti ja sitten pienen väliajan jälkeen löytyi tämä nykyinen. Helposti tämä toinen onnistui se ensimmäinen ei ehkä niin hyvin.”

Luottamussuhdetta ei muodostunut. Eräissä tapauksissa luottamussuhdetta ei muodostunut mieskaverista johtuneista syistä, hän ei pitänyt sovituista asioista kiinni. Eräs äiti totesi, ettei luottamussuhdetta mieskaverin ja lapsen välille muodostunut, sillä suhde ei tuntunut luontevalta.

5.7 Mieskaveritoiminta lapsen elämän rikastuttajana

Mieskaverit ovat tuoneet lasten elämään uudenlaista sisältöä ja kokemuksia. Kuvio 8 nähdään, että vain kolmen vastaajan mielestä toiminta ei ole tuonut lapsen elämään uutta sisältöä.

Kuvio 8. Mieskaveritoiminta lapsen elämän rikastuttajana

Monipuolista rikastuttamista. Rikastuttamista on tapahtunut monella eri tavalla. Toiminnan ansiosta lapsi on saanut harrastaa turvallisen aikuisen seurassa ja keilla ”miehisiä” aktiviteettejä, kuten jääkiekkoa ja vapaapalokuntaa. Äitien mielestä mieskaverit ovat opettaneet lapsille sellaista tietotaitoa, mitä äiti ei välttämättä olisi osannut opettaa. Mieskaverin ja lapsen yhdessäolo on opettanut lapselle miehenä olemista ja miesten tapaa nähdä maailmaa. Mieskaverista saattaa muodostua lapselle hyvinkin luotettava kaveri. Joissakin tapauksissa mieskaveri on tuonut lapsen elämään myös muita uusia tuttavuuksia.

”Mulla enemmän toivottua omaa aikaa, lapsella erittäin hyvää säännöllistä aktiivista seuraa joten oma syyllisyys vähäisestä jaksamisesta tarjota

lapselle tarvittavaa huomiota ja aktiiviteettia on vähentynyt. Rento olo, kun voi luottaa että sovittu juttu pitää, eikä enää ole niin paljoa tarvetta lapsen isääkään yrittää osallistaa mukaan. Isä on mukana jos on, mutta itselläni paineet vähentyneet senkin asian suhteen. Mieskaveri on jopa jossain määrin korvannut isän.”

”[...] Hän (mieskaveri) on tyttöni omin sanoin sanottuna tärkeä ja rakas. Antanut iloa ja tyytyväisyyden tunnetta sekä merkityksellisen ihmissuhteen. Kokemuksia ja taitoja.”

Ei rikastuttavaa vaikutusta. Osa vastaajista koki, ettei toiminta ole rikastuttanut lapsen elämää. Erään äidin mukaan kokemus oli pettymys.

Ei toivotussa määrin. Vastaajan mukaan lapsesta ei ole välittynyt erityistä kiinnostusta mieskaveria kohtaan.

”[...] Lapsi ei ole kertaakaan kysellyt mieskaverin perään eikä koskaan erikseen halunnut hän mukaan mihinkään yhteiseen tekemiseen. [...]”

5.8 Äitien näkemys mieskaveritoiminnan tärkeimmästä tarkoituksesta

Kuviossa 9 on eritelty, kuinka äitien näkemykset jakautuivat, kun kysyttiin toiminnan tärkeintä tarkoitusta.

Kuvio 9. Äitien näkemys mieskaveritoiminnan tärkeimmästä tarkoituksesta

Miehinen esimerkki. Osa äideistä koki mieskaveritoiminnan tarkoitukseksi miehen esikuvan antamisen lapselle, esimerkiksi kuinka toimia miehenä kohteliaasti. Tärkeänä pidettiin myös mieskaverin luomaa mahdollisuutta tarkastella elämää eri perspektiivistä, esimerkiksi miehisestä näkökulmasta.

”Lapsen mahdollisuus saada kokemuksia miehisestä maailmasta ja miehenä olemisesta (roolimalli), mitä ikinä se kenen kohdalla tarkoittaakaan. Poika puhuu usein haluavansa aikuisen tulla isäksi. [...] mieskaveri on pojalle yksi läheinen esimerkki siitä mitä on olla aikuisena isä.”

Kaverisuhde. Äideille oli tärkeää, että mieskaverin ja lapsen välille syntyy välittävä ja pyynteetön kaverisuhde. Kaverisuhteessa tärkeää on molemminpuolinen luottamus ja sitoutuminen.

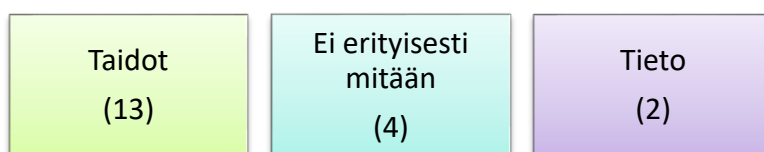
Kasvu ihmisenä. Vastausten perusteella mieskaveritoiminnassa tärkeänä pidettiin mieskaverin roolia lapsen kasvun ja itsetunnon vahvistumisen tukijana.

”Lapsen ja aikuisen miehen välinen luottavainen ja turvallinen suhde, joka kasvattaa lapsen luottamusta ja arvostusta itseän ja toisiin miehiin sekä ympäröivään elämään.”

Välittävä mies. Loput vastaajista pitivät tärkeänä, että lapsi saa elämäänsä perheeseen kuulumattoman aikuisen, joka on kiinnostunut lapsen elämästä.

5.9 Lapsen käsitys, mitä mieskaveri on hänelle opettanut

Lapset toivat esiin monia asioita, joita mieskaverit ovat heille opettaneet. Suurin osa opituista asioista liittyi jonkin taidon oppimiseen, kuten kuviosta 10 voidaan nähdä.

Kuvio 10. Lapsen käsitys, mitä mieskaveri on hänelle opettanut

Taidot. Vastauksista ilmeni mieskaverin opettaneen lapsille lukuisia taitoja kuten esimerkiksi luistelua, palloilua, uimista, erilaisia pelejä, tietokoneen käyttöä, itsepuolustusta, kalastustaitoja sekä majan rakennusta.

”lampun korjausta, sanonut mitä autoissa on, moottoripyöristä puhunut, niistä ja auttanut mua, opettanut onkea heittämään ja miten että kärsivällisyyttä kun odotan että milloin se kala tulee. Sitten opettaa jalkapalloa ja jääkiekkoa.”

Ei erityisesti mitään. Kolmessa vastauksessa lapset kertoivat, että mieskaveri ei ole opettanut mitään uutta.

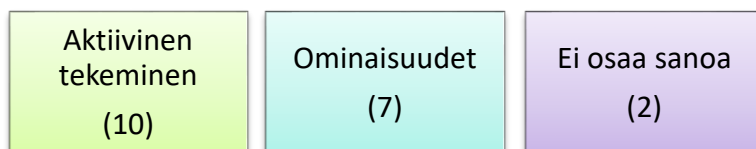
”Lapsi: Missä? Jos et kerro missä paikassa on opettanut niin en voi tietää. Äiti: Silloin kun olette ollut yhdessä jossain. Lapsi: Ei ole opettanut mitään. En voi tietää, koska tarkoitat. Onko siellä muita kysymyksiä?”

”Ei varsinaisesti opettanut, mutta ollut kaveri, jonka kanssa tehty kaikenlaista hauskaa.”

Tieto. Lasten mukaan mieskaveri on opettanut asioita luonnosta sekä miehekästä käytöstä ja ryhdikkyyttä.

5.10 Mieskaverin ja äidin eroavaisuudet lapsen näkökulmasta

Lasten mielestä äidin ja mieskaverin erot liittyvät pääasiassa yhdessä vietetyn ajan laatuun ja sisältöön sekä aikuisten ulkoiisiin ominaisuuksiin. Lasten vastausjakauma nähdään kuvioista 11.

Kuvio 11. Mieskaverin ja äidin eroavaisuudet lapsen näkökulmasta

Aktiivinen tekeminen. Suuri osa kysymykseen vastanneista koki mieskaverin ja äidin erilaisuuden näkyvän aktiviteeteissä ja mukanaolon innokkuudessa. Lapsista tuntui, että äidillä ei aina riitä aika kaikkeen tekemiseen verrattuna mieskaveriin, joka jaksaa touhuta lapsen kanssa lapselle mieluisia asioita. Kahden lapsen vastauksista ilmenee, että mieskaverilla on mahdollisuus tarjota lapselle kahdenkes-

keistä aikaa. Äidin kanssa lapset eivät aina välttämättä pääse viettämään aikaa kahdestaan, sillä usein mukana ovat myös pikkusisarukset.

”Hän jaksaa tehdä asioita ja on enemmän kaveri.”

”Nähdään harvemmin ja tehdään sellaisia juttuja mitä ei äidin kanssa pysty tekemään.”

Ominaisuudet. Lasten oli helppo kertoa mieskaverin ja äidin eroavaisuuksista erottamalla sukupuoli, ulkoiset ominaisuudet sekä kommunikointitavat. Mieskaverin kerrottiin olevan mies, joka on ollut itsekin poika.

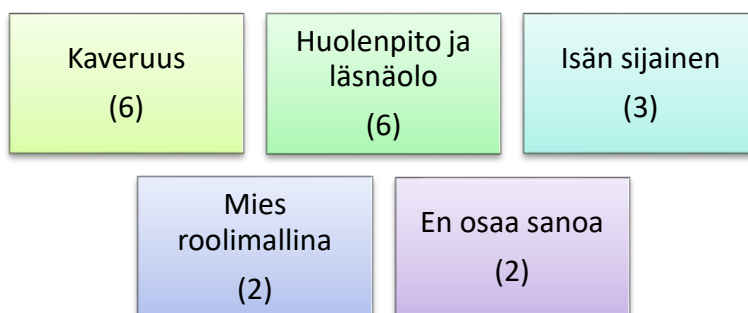
”Koska se on mies, mutta ei isä. Aikuinen kaveri, ei komenna eikä hoputa.”

”Sillä on parta eikä se osaa yhtään komentaa”

Ei osaa sanoa. Toinen lapsista ei osannut vastata kysymykseen, sillä tapaamiskertoja oli vain vähän. Toiselle lapselle kysymys oli liian vaikea ymmärtää.

5.11 Lasten mielipide mieskaverin tehtävästä

Lasten vastauksista huomasi, että mieskaverilla on monenlaisia tärkeitä tehtäviä. Nämä tehtävät ovat teemoiteltu kuvioon 12.

Kuvio 12. Lasten mielipide mieskaverin tehtävästä

Kaveruus. Noin kolmasosa vastaajien lapsista kertoi mieskaverin tärkeämmäksi tehtäväksi olla kaveri, jonka kanssa tehdä erilaisia juttuja yhdessä.

”Olla kaveri johon voi luottaa.”

Huolenpito ja läsnäolo. Vastaajien lasten mielestä läsnäolo ja huolenpito ovat mieskaverin tehtäviä. Läsnäolo näkyy yhdessäolona ja leikkimisenä ja huolenpito auttamisena.

”[...] hoitaa hommansa, auttaa lasta.”

Isän sijainen. Mieskaveria nähtiin eräänlaisena varaisänä. Eräs lapsi piti mieskaveria myös äidin apuna yksinhuoltajuudessa. Mieskaveria pidettiin isän tyyppisenä henkilönä, joka tarjoaa tukea.

”Kun iskä asuu kaukana niin mieskaveri on lähellä ja helppo tavata.”

Mies roolimallina. Muutama lapsi koki, että mieskaverin tehtävänä on tutustuttaa lasta miehiseen maailmaan.

”Antaa minulle näkemystä miehiseen elämään.”

En osaa sanoa. Osa lapsista ei osannut ilmaista mieskaverin tehtävää.

”En osaa sanoa, rakkaus.”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten mieskaveritoiminnasta syntyvä kaveruus on vaikuttanut lapsen elämään äitien näkökulmasta katsottuna. Haluttiin myös saada tietää äitien mielipide mieskaveritoiminnan tarkoituksesta ja lasten käsitys mieskaverin tehtävästä. Toiveena olisi opinnäytetyön avulla saada yksinhuoltajaäidit ja vapaaehtoistyöstä kiinnostuneet miehet tietoisiksi toiminnasta.

Huolimatta siitä, onko lapsen elämässä oleva mies lapsen biologinen isä vai mieskaveri, pidetään miestä merkittävänä henkilönä lapsen elämässä. Rantalaihon mukaan, vaikka lapsen isä ei olisi läsnä, voi kuka tahansa mies antaa lapselle miehen mallia. Miehen ajatellaan ohjaavan lasta äidille vieraiden asioiden pariin. Nimenomaan pojilla nähdään olevan suuri tarve miehen mallille ja maskuliinisuuden näyttäjälle. (Rantalaiho 2003, 218–219.) Aineistosta ilmeni miehen roolimallin tärkeys - sitä kaivattiin lapsen elämään ja se oli useimmilla äideillä syy hakea mukaan toimintaan. Myös lasten vastauksista pystyi päättelemään heidän kaivanneen miehistä esikuvaa. Mikäli pojalla ei ole elämässään isää, joka ohjaa häntä miehistymisessä ja äidistä irrottautumisessa, on erityisen tärkeää, että pojalla on turvallinen suhde miespuoliseen henkilöön, joka haluaa opettaa pojalle arvokkaaksi kokemiansa asioita (Viljamaa 2008, 125).

Isättömyyden vaikutus lapseen on lapsikohtaista. Aineiston mukaan osa lapsista reagoi hakeutumalla miesten seuraan tai tunsivat kateutta ystäviään kohtaan, joiden isät ovat läsnä. Osa lapsista taas ei osannut kaivata isää tai näyttää kaipaamisen merkkejä.

Aineiston perusteella mieskaverit ovat tuoneet lapsen elämään uusia kokemuksia. Äidit kokivat tärkeäksi, että lapsen elämässä on mieskaveri, jonka kanssa lapsi voi keskustella asioista, joista äidillä ei ole tietoa. Sekä äidit että lapset kokivat, että mieskaverilla on äitiä enemmän voimavaroja ja aikaa tarjota lapselle jakamatonta huomiota ja aktiviteetteja ilman häiriötekijöitä.

Lapsen elämään on hyvä saada luotettavia aikuisia, varsinkin jos oma läheinen on tuottanut pettymyksiä. Mieskaverin ja lapsen ystävyysuhde perustuu molemmin-

puoliseen luottamukseen, niin kuin mikä tahansa kaverisuhde. Aineiston mukaan mieskaverin ja lapsen välinen luottamussuhde muodostui suurimmalla osalla luontevasti. Mattila (2011, 19, 76) kertoo itsetunnon vahvistumisen olevan riippuvaista siitä, onko lapsella elämässä edes yksi tärkeä aikuinen, johon voi luottaa ja turvautua. Aikuinen antaa omalla käytöksellään esimerkin luottamuksellisuudessa, toista täytyy arvostaa, hänen tunteensa täytyy ottaa huomioon ja salaisuudet tulee säilyttää.

Toimintaan hakiessaan äidit toivoivat toiminnan kasvattavan lapsen itsetuntoa ja itsearvostusta. Aineiston perusteella nämä toivomukset toteutuivat, sillä moni äiti huomasi lapsessaan kehitystä kyseisillä osa-alueilla. Mieskaverin ansiosta lapset ovat oppineet monia uusia taitoja.

Kaiken kaikkiaan aineistosta voidaan päätellä, että lähes kaikki äidit pitivät mieskaveritoimintaa positiivisena lapsen kasvun ja kehityksen tukijana. Kun kysyttiin mieskaveritoiminnan vaikutuksista, vaikutukset olivat vastaajien mukaan pelkästään positiivisia tai vaikeasti arvioitavia, negatiivisia vaikutuksia ei tuotu esiin.

7 POHDINTA

Olimme valinneet aiheen ennen opinnäytetyönprosessin aloitusta. Aiheen rajaa-
minen oli aluksi hieman haasteellista, sillä emme tienneet mistä näkökulmasta ha-
luamme aihetta tarkastella ja kuinka laajan tutkimuksen haluamme tehdä. Poh-
dimme eri vaihtoehtoja ja päädyimme valitsemaan Uudenmaan alueen mieskave-
ritoiminnassa mukana olevat lapset sekä lasten äidit kohderyhmäksi. Otimme yh-
teyttä Pienperheyhdistyksen mieskaveritoiminnan ohjaajaan Marika Rosenborgiin
asian tiimoilta ja ehdotuksemme opinnäytetyöstä otettiin lämmöllä vastaan. Pien-
perheyhdistys myönsi meille tutkimusluvan ja me puolestamme annoimme yhdis-
tykselle luvan käyttää opinnäytetyötämme.

Äidin saivat kyselyt sähköpostitse kesäkuun alussa. Kesän aikana kumpikin meis-
tä kirjoitti etukäteen sovitun teoriaosuuden itsenäisesti, sillä vietimme kesän eri
paikkakunnilla. Syksyllä yhdistimme tekstiosuudet ja muokkasimme kokonaisuu-
den yhtenäiseksi sekä analysoimme aineiston.

Pohdimme opinnäytetyön luotettavuuden kannalta, olisivatko kyselyn vastaukset
olleet erilaisia, mikäli kyselyt olisi lähetetty myös muiden mieskaveritoimintaa
järjestävien kaupunkien kohderyhmille. Lisäksi mietimme, olisiko haastattelu an-
tanut erilaisia tuloksia tutkimuskysymyksiin. Haastattelussa olisimme voineet esit-
tää jatkokysymyksiä tai tarkentaa kysymyksiämme. Näin oltaisiin välttytty mah-
dollisilta kysymysten väärinymmärryksiltä. Kuitenkin kyselymme kysymykset oli
laadittu mielestämme tarkasti, sillä emme huomanneet vastauksissa virhetulkinto-
ja. Emme kuitenkaan voi tietää olemmeko ymmärtäneet vastausten sisällön niin
kuin vastaajat ovat sen tarkoittaneet.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa olemme tarkastelleet lähteitä kriittisesti ja huomi-
oineet yhteiskunnalliset muutokset, kuten esimerkiksi äidin ja isän rooleissa.
Olemme opinnäytetyössämme jättäneet tarkoituksella pois kaikki viitaukset, joissa
äiti nähdään kodinhoitaja ja isä elättäjänä. Jouduimme tarkastelemaan kriittisestä
näkökulmasta aineistossa käytettyjä termiä ”miehen malli”. Pienperheyhdistyksen
mieskaveritoiminnassa ei suosita kyseistä termiä, sillä jokaisen miehen uskotaan
olevan erilainen. Myöskään me emme allekirjoita käsitettä miehen malli. Termistä

miehen malli saa helposti stereotyyppisen kuvan miehestä: hän on maskuliininen ja osaa ”miesten työt”. Näin ollen vähemmän maskuliininen mies ei voisi toimia miehen mallina. Jokainen mies on kuitenkin mies omalla tavallaan ja luo omanlaisensa miehen mallin. Pohdimme myös syytä siihen, miksi toiminnassa on mukana enemmän poikia kuin tyttöjä. Päättelimme tämän johtuvan siitä, että lasten kodin ulkopuoliset kasvattajat niin kouluissa kuin päiväkodeissa ovat myös suurimmaksi osaksi naispuolisia henkilöitä, joten poikien kontakti miespuolisiin henkilöihin voi olla vähäistä.

Kaiken kaikkiaan olemme tyytyväisiä työhömmе ja valitsemaamme aiheeseen. Tiimityöskentely sujui moitteettomasti ja molemmat tekivät yhtä suuren työmäärän opinnäytetyön eteen. Tutkimusta tehdessämme meille tuli mieleen useita jatkotutkimusaiheita. Mielenkiintoista olisi tietää, millaiset miehet hakevat mieskaveriksi ja mikä saa heidät hakemaan mukaan mieskaveritoimintaan. Pohdimme myös lasten biologisten isien kokemuksia heidän lastensa mukanaolosta mieskaveritoiminnassa. Toiminnan kehityksen kannalta voisi tutkia pitkään toiminnassa mukana olleiden lasten ja nuorten kokemuksia ja mielipiteitä toiminnasta sekä paikkakuntakohtaisia eroja koulutuksissa.

LÄHTEET

Airola, M. & Tarsalainen, A. 2003. Perheessä on voimaa. Helsinki. LK-kirjat.

Big Brothers Big Sisters of America. 2017. About Us. Viitattu 30.9.2017. <http://www.bbbs.org/about-us/>

Big Brothers Big Sisters of Greater Lafayette. 2017. Tkaimolhe latest news – big and little. Viitattu 30.9.2017. http://www.bbbslaf.org/site/c.9pLLLTpEbLUH/b.9139477/k.FA45/The_latest_news8212big_and_little.htm

Broberg, M. & Hakovirta, M. 2009 a. Lapsistaan erillään asuvana isänä eron jälkeen. Teoksessa Yksinhuoltajuus Suomessa, 186–200. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Helsinki. Väestöliitto.

Broberg, M. & Hakovirta, M. 2009 b. Isät ja lasten hyvinvointi eron jälkeen. Teoksessa Ero, vanhemmuus ja tukeminen, 123–144. Toim. Kääriäinen, A. Härmäläinen, J. & Pölkki, P. Helsinki. Lastensuojelun Keskusliitto.

Broberg, M. & Tähtinen J. 2009. Perheen toimivuus ja vanhemmuus yksinhuoltajaperheissä. Teoksessa Yksinhuoltajuus Suomessa, 154–169. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Helsinki. Väestöliitto.

Chamie, J. 2016. 320 Million children in single-parent families. Global Issues. Viitattu 12.8.2017. <http://www.globalissues.org/news/2016/10/15/22568>

Eurostat. 2015. People in the EU – statistics on household and family structures. Viitattu 12.8.2017. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/People_in_the_EU_%E2%80%93_statistics_on_household_and_family_structures

Finello, K. 2017. Parents. The Role of Fathers with Daughters and Sons. Viitattu 24.9.2017. <http://www.parents.com/parenting/better-parenting/style/the-role-of-fathers-with-daughters-and-sons/>

Golombok, S. 2000. Parenting. What really counts? Routledge. New Fetter Lane. London.

Gopnik, A. 2017. Puuseppä vai puutarhuri? Vanhemmuuden suorittamisesta onnellisen lapsuuden tukemiseen. Helsinki. Art House.

Hakovirta, M. & Rantalaiho, M. 2009. Perhepolitiikka ja jaettu vanhemmuus. Teoksessa Ero, vanhemmuus ja tukeminen, 36–60. Toim. Kääriäinen, A. Härmäläinen, J. & Pölkki, P. Helsinki. Lastensuojelun Keskusliitto.

Hakovirta, M., Salin, M. & Haataja, A. 2016. Onnistuuko lapsen kasvatus yksin?. Suomalaisen mielipiteet yksinhuoltajavanhemmista. Teoksessa Lauulu 573 566

perheestä. Lapsiperheet ja perhepolitiikka 2000-luvulla, 268–287. Toim. Haataja, A., Airio, I., Saarikallio-Torp, M. & Valaste, M. Helsinki. Kela.

Hermanson, E. 2015. Vanhempien ero lapsen näkökulmasta. Terveyskirjasto. Viitattu 19.9.2017.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00210

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Hokkanen, T. 2002. ”Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää”. Vanhempien ja lasten väliset suhteet. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen, 119–140. Toim. Rönkä, A. & Kinnunen, U. Jyväskylä. PS-kustannus.

Hämäläinen, P. 2010. Isä ja minä. Ainutlaatuinen ihmissuhde hyvässä ja pahassa. Bookwell Oy, Juva.

Jokinen, S. 2004. Isänikävä. Hämeenlinna. Päivä Osakeyhtiö.

Juvakka, E. 2005. Riittävän hyvä riittää. Teoksessa Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun, 21–28. Toim. Jaana Syrjälä. Helsinki. Väestöliitto.

Juvakka, E. & Viljamaa, J. 2002. Miehen mittainen isä. Helsinki. WSOY.

Juusola, M. 2011. Vahvaksi rakastetut lapset. Helsinki. Otava.

Kaimola, K. 2005. Koti terveen itsetunnon harjoittelukenttänä. Teoksessa Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun, 11–19. Toim. Jaana Syrjälä. Helsinki. Väestöliitto.

Kansalaisareena. 2017. Vapaaehtoistoiminta. Viitattu 22.9.2017.

<http://www.kansalaisareena.fi/osallistu/vapaaehtoistoiminta/>

Koiso-Kanttila, H. 2009. Lapselle on annettava mahdollisuus kokea molemmat vanhempansa arvokkaina. Teoksessa Syytettynä isä, 169–182. Toim. Jousmäki A. & Kosonen, L. Helsinki. Teos.

Kristeri, I. 1999. Näe minut. Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Helsinki. Karas-sana.

Kumpula, S. & Malinen, V. 2005. Terve ja toimiva parisuhde. Vanhemmuuden kivijalka. Teoksessa Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun, 43–49. Toim. Jaana Syrjälä. Helsinki. Väestöliitto.

Kurtén, A. 2017. En manlig vuxen vän är guld värd för barn utan pappa. Yle Nyheter. Viitattu 25.3.2017. <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/03/08/en-manlig-vuxen-van-ar-guld-var-d-barn-utan-pappa>

Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. 2009. Ero, vanhemmuus eron jälkeen ja eroauttaminen tutkimuskohteena. Teoksessa Ero, vanhemmuus ja tukeminen, 11–18. Toim. Kääriäinen, A., Hämäläinen, J. & Pölkki, P. Helsinki. Lastensuojelun Keskusliitto.

L 8.4.1983/361. Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.8.2017.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361#a361-1983>

L 21.8.1992/796. Lapsilisälaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 9.8.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920796>

Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki. Otava.

Lipponen, P. & Wesaniemi, P. 2005. Lapsi ja ero. Kertomuksia lapsesta ja avioerosta. Helsinki. Kirjapaja Oy.

Mattila, K-P. 2011 Lapsen vahvistava kohtaaminen. Juva. PS-kustannus.

Mieskaverit. 2017. Mieskaveritoiminta. Viitattu 25.3.2017. www.mieskaverit.fi

Mieskaverit 25 vuotta –kiertue. Poterosta Pokemoniin. 7.3.2017. Vaasa.

Miesten koulutus. Mieskaveritoiminta. 9.11.2016. Helsinki.

MLL. 2016 Isosisko- ja isovelitoiminta Heinolassa. Viitattu 30.9.2017 <http://www.mllheinola.fi/isosiskotoiminta/>

Myllärniemi, J. 2010. Mieheksi ilman isää. Helsinki. Kirjapaja.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki. Tammi.

Pienperheyhdistys ry. 2015. Vuosikertomus 2015. Viitattu 25.3.2017
https://issuu.com/pienperheyhdistys/docs/vuosikertomus_2015.

Pienperheyhdistys ry. 2016. Vuosikertomus 2016. Viitattu 8.9.2017
https://issuu.com/pienperheyhdistys/docs/vuosikertomus_2016_digitaalinen_c7835dd534fdeb

Pienperheyhdistys ry. 2017. Viitattu 8.8.2017. <https://www.pienperhe.fi/>

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen, 14–29. Toim. Rönkä, A. & Kinnunen, U. Jyväskylällä. PS-kustannus.

Puohiniemi, M., Nyman, G. 2007. Mies. Arvot, roolit ja tunteet. Espoo. Limor kustannus.

Rantalaiho, M. 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan esikuva. Teoksessa Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä, 202–227. Toim. Forsberg, H. & Nätkin, R. Helsinki. Gaudeamus.

Rantalaiho, M. 2009. Suomalainen yksinhuoltajuus ja yhteiskuntamuutos: aviottomasta äitiydestä jaettuun vanhemmuuteen. Teoksessa Yksinhuoltajuus Suomessa, 19–45. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Helsinki. Väestöliitto.

Rautiainen, M. 2001. Vanhemmuuden roolit ja leikki-ikä (2-6 vuotta). Teoksessa Vanhemmuuden roolikartta. Syvennä ja sovelle, 24–31. Toim. Rautiainen, M. Helsinki. Suomen kuntaliitto.

Rönkä, A., Viheräkoski, J., Litsilä, R. & Poikkeus, A.-M. 2002. Nuoret ja vanhemmat perhesuhteiden muutoksessa. Teoksessa Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen, 51–70. Toim. Rönkä, A. & Kinnunen, U. Jyväskylä. PS-kustannus.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2017 a. KvaliMOTV. Mitä laadullinen tutkimus on: lyhyt oppimäärä. Kvalitatiivinen tutkimus. Viitattu 4.3.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2017 b. KvaliMOTV. Sisällönanalyysi. Viitattu 4.3.2017. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html

Santala, L. 2009. Miten vanhemmat järjestävät lapsen huollon ja asumisen eron jälkeen?. Teoksessa Yksinhuoltajuus Suomessa, 136–153. Toim. Forssén, K., Haataja, A. & Hakovirta, M. Helsinki. Väestöliitto.

Siltala, P. 2003 Isän vaikutus naisen elämänkaareen, Teoksessa Isää ei voi unoh-
taa. Tyttäret kertovat, 183–216. Toim. Tiuhonen, T. Helsinki. Kirjapaja Oy.

Sinkkonen, J. 1997. Työstä nainen, pojasta mies. Duodecim. Viitattu 19.9.2017. <http://www.duodecimlehti.fi/lehti/1997/7/duo70147>

Sinkkonen, J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Juva. WSOY.

Sinkkonen, J. 2005. Elämäni poikana. Porvoo. WS Bookwell Oy.

Spock, B. 1990. Vanhemmuus. Juva. WSOY.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen louk-
kausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Viitattu 13.10.2017. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Tilastokeskus 2017 a. Perheiden määrän kasvu aiempaa hitaampaa. Viitattu 9.8.2017. http://www.stat.fi/til/perh/2016/perh_2016_2017-05-26_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2017 b. Perheet 2016. Viitattu 9.8.2017. http://www.stat.fi/til/perh/2016/perh_2016_2017-05-26_fi.pdf

Tilastokeskus 2017 c. Tilastokeskuksen PX-Web tietokannat. Perheet perhetyypin ja lasten lukumäärän mukaan alueittain 1992 – 2016. Viitattu 11.8.2017.
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__perh/010_perh_tau_101.px/table/tableViewLayout1/?rxid=23a0a327-138f-445d-ac65-9324ce0c84d3

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki. Tammi.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurkinen, A. 2006. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Helsinki. WSOY Oppimateriaalit Oy.

Viljamaa, J. 2008. Anna lapsen onnistua. Jyväskylä. Gummerus Kustannus Oy.

Vuori, J. 2004. Isyyden mallit ja isien valinnat. Teoksessa Isäkirja, 29–63. Toim. Aalto, I. & Kolehmainen, J. Tampere. Vastapaino.

Wahlberg, K.-E. 2005. Lapsi vanhemmuutta kasvattamassa. Teoksessa Vahva vanhemmuus. Paras tuki nuoren kasvuun, 81–87. Toim. Jaana Syrjälä. Helsinki. Väestöliitto.

Äitien info. Mieskaveritoiminta. 25.10.2016. Helsinki.

LIITTEET

LIITE 1

Hei!

Olemme Vaasan ammattikorkeakoulun 3. vuoden sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä Mieskaveritoiminnasta. Opinnäytetyön nimi on Toverina mies - Mieskaveruuden vaikutus lapsen elämään. Valmis opinnäytetyö tulee löytymään Theseus- tietokannasta joulukuussa 2017 ja on siellä silloin vapaasti luettavissa. Kyselyssä on kysymyksiä äideille ja muutama kysymys myös lapsille. Kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja tuhoaan asianmukaisesti analysoinnin jälkeen. Kyselyyn on vastausaikaa kaksi viikkoa, jonka jälkeen kyselylomake sulkeutuu automaattisesti.

Tässä linkki kyselyyn:

<https://elomake.puv.fi/elomake/lomakkeet/6772/lomake.html>

LIITE 2

Kysymykset äideille

1. Lapsen sukupuoli (valintaruutu (tyttö/poika))
2. Lapsen ikä
3. Kuinka kauan lapsesi on ollut mukana mieskaveritoiminnassa (vuosi ja kuukausi)?
4. Minkä ikäinen lapsesi oli mieskaveritoiminnan alkaessa?
5. Miten koit mieshenkilön puuttumisen näkyneen lapsesi elämässä ennen toiminnan alkua?
6. Mikä sai Sinut hakemaan mukaan mieskaveritoimintaan?
7. Mitä halusit mieskaveritoiminnan antavan lapsellesi?
8. Millaisia muutoksia ja/tai kehitystä lapsessasi on tapahtunut mieskaveruuden ansiosta?
9. Oliko lapsellasi vaikeuksia muodostaa luottamussuhde mieskaveriin? Miksi, miksi ei?
10. Koetko, että mieskaveri on rikastuttanut lapsesi elämää? Jos on, miten?
11. Mikä on mielestäsi mieskaveritoiminnan tärkein tarkoitus?

Kysymykset lapselle

1. Mitä mieskaveri on sinulle opettanut?
2. Millä tavalla mieskaveri on erilainen kuin äiti?
3. Mikä on sinun mielestäsi mieskaverin tehtävä?

LIITE 3

11. Mikä on mielestäsi mieskaveritoiminnan tärkein tarkoitus?

11 Antaa miehen roolimalli lapselle, näyttää käytöksellään miten miehet toimivat kohteliaasti

11 Antaa lapselle uusia kokemuksia ja miehen mallia.

11 Luoda lapsen ja mieskaverin välille hyvä ja luotettava suhde. Lapsi jolla ei ole elämässään läheistä mies-suhdetta saisi myös 'miehistä' näkemystä elämänsä ja voisi, varsinkin vähän vanhempana, jutella miesten asioista.

11 Lapsen mahdollisuus saada kokemuksia miehisestä maailmasta ja miehenä olemisesta (roolimalli), mitä ikinä se kenen kohdalla tarkoittaakaan. Poika puhuu usein haluavansa aikuisena tulla isäksi. Koska me ei tunneta pojan isää, mieskaveri on pojalle yksi läheinen esimerkki siitä mitä on olla aikuisena isä.

11 antaa lapselle näkemystä miehen roolista elämässä

11 Edellämainitut

11 Äidistä ja mummusta erilainen aikuinen, ei-sukulainen/läheinen antaa erilaista perspektiiviä elämään.

11 Lapsen ja aikuisen ystävyys.

11 Kaverisuhteen luominen mieheen.

11 Pyyteetön välittäminen toisista.

11 Kaveruus, luottamus.

11 Luoda ja tukea luottamuksellisia, kantavia ihmissuhteita lapsen ja mieskaverin välille. Ymmärtää sitoutumisen tärkeys.

11 Lapsen ja aikuisen miehen välinen luottavainen ja turvallinen suhde, joka kasvattaa lapsen luottamusta ja arvostusta itseän ja toisiin miehiin sekä ympäröivään elämään.

11 Lapsen itsetunnon ja positiivisen minäkuvan vahvistaminen luotettavan aikuisen huomiolla ja läsnäololla. Tärkeä kokemus että joku aikuinen välittää aidosti ja jaksaa tehdä kivoja juttuja äidin lisäksi. Poika on aktiivinen menijä ja itse en ole jaksanut tarjota virkeitä niin paljon kuin olisin halunnut, joten mieskaveri tuo mahtavan lisän siihen.

11 tukea lapsen kasvua

11 Vahvistaa lapsen itsetuntoa ja ettei hän luule että hänessä olisi jotain vikaa kun toinen vanhempi ei halua tavata. Uskon tämän auttaneen ainakin jonkin verran.

11 Lapsille turvallisten aikuisten lisäämistä elämään.

11 Luotettavan ja lapsesta ja lapsen elämästä kiinnostuneen aikuisen saaminen mukaan lapsen elämään. S

MIEHINEN ESIMERKKI

KAVERISUHDE

KASVU IHMISENÄ

VÄLITTÄVÄ MIES